

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Talvi 2018

Valtiovarainministeriön julkaisu – 33a/2018

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisu 33a/2018

Taloudellinen katsaus

Talvi 2018

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-251-976-4

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö	17.12.2018	
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, talvi 2018		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisu 33a/2018		
Teema	Talousnäkömät		
ISBN PDF	978-952-251-976-4	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-976-4		
Sivumäärä	66	Kieli	Suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Suomen talouden tuotanto on lisääntynyt tänä vuonna laaja-alaisesti, mutta viime vuotta hitaammin. Vuonna 2018 BKT kasvaa 2,5 %. Vahvana jatkuva talouskasvu ja voimistunut työvoiman kysyntä nostavat v. 2018 työllisten määrän 2,5 % edellisvuotta korkeammaksi ja työllisyysasteen 71,6 prosenttiin.</p> <p>Vuonna 2019 BKT:n kasvu hidastuu 1,5 prosenttiin. Maailmankauppa hidastuu kaupan esteiden lisääntyessä, mikä hidastaa viennin kasvua ja näkyy myös investointien odotuksissa. Investointien kasvun ennustetaan hidastuvan selvästi v. 2019, mikä johtuu erityisesti rakennusinvestointien kääntymisestä laskuun. Talouskasvu hidastuu edelleen 1,3 prosenttiin v. 2020, minkä jälkeen kasvu hidastuu alle 1 prosenttiin keskipitkällä aikavälillä.</p> <p>Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitys jatkuu nopeana ansiotason nousun kiihtyessä. Inflaation kiihtymisestä huolimatta reaalitytulot kasvavat selvästi ja kotitalouksien kulutus kiihtyy ensi vuonna tähän vuoteen verrattuna.</p> <p>Talouskasvun hidastumisesta huolimatta reaalitypalkkojen maltillinen kehitys ylläpitää työvoiman kysyntää. Työttömien ja piilotyöttömien melko suuresta määrästä sekä työvoiman tarjontaa lisäävistä toimenpiteistä johtuen työvoiman tarjonta ei koko talouden tasolla vielä rajoita työllisyyden ja talouden kasvua, vaikka toimialoitain ammattitaitoisesta työvoimasta on pulaa.</p> <p>Hyvä suhdannetilanne ja menojen kasvua hillitsevät toimet vahvistavat julkisen talouden tasapainon tuntumaan. Myös julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen laskee lähivuosina. Julkinen talous alkaa kuitenkin vähitellen heikentyä 2020-luvun alkuvuosina, kun talouskasvu hidastuu ja sopeutustoimet päättyvät. Julkista taloutta heikentää väestön ikääntyminen, joka kasvattaa eläke-, terveys- ja hoivamenoja.</p>			
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	17.12.2018	
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, talvi 2018 (Ekonomisk översikt, vinter 2018)		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikation 33a/2018		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-251-976-4	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-976-4		
Sidantal	66	Språk	Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling		
<p>Referat</p> <p>Produktionen i Finland ökade på bred front i år, men långsammare än under fjolåret. År 2018 ökar BNP med 2,5 procent. Den fortsatt starka ekonomiska tillväxten och ökningen i efterfrågan på arbetskraft gör att antalet sysselsatta 2018 blir 2,5 procent större än i fjol och sysselsättningsgraden stiger till 71,6 procent.</p> <p>År 2019 avtar tillväxten i BNP till 1,5 procent. Den globala handeln avtar när handelshindren blir fler, vilket bromsar upp exporttillväxten och påverkar investeringsförväntningarna. Investeringsökningen förutspås avta klart under 2019, vilket i synnerhet beror på att bygginvesteringarna börjar minska. Den ekonomiska tillväxten mattas av ytterligare till 1,3 procent 2020 och därefter avtar tillväxten till mindre än en procent på medellång sikt.</p> <p>Utvecklingen av hushållens disponibla inkomster är fortsatt snabb i och med att inkomstnivån stiger allt snabbare. Realinkomsterna ökar klart trots att inflationen tar fart och hushållens konsumtion tilltar nästa år jämfört med innevarande år.</p> <p>Trots den avtagande ekonomiska tillväxten upprätthåller den måttfulla utvecklingen av reallönerna efterfrågan på arbetskraft. Till följd av det stora antalet arbetslösa och dolt arbetslösa samt insatserna för att utöka arbetskraftsutbudet utgör utbudet på arbetskraft ännu inte ett hinder för sysselsättningens och ekonomins tillväxt när man ser till ekonomin som helhet, trots att det råder brist på yrkeskunnig arbetskraft inom vissa branscher.</p> <p>Det goda konjunkturläget och åtgärderna för att dämpa ökningen av utgifterna gör den offentliga ekonomin relativt balanserad. Även den offentliga skulden i relation till BNP minskar under de närmaste åren. Den offentliga ekonomin börjar emellertid så småningom försvagas under de första åren på 2020-talet, när den ekonomiska tillväxten mattas av och anpassningsprogrammet avslutas. Den offentliga ekonomin försvagas på grund av att befolkningen åldras, vilket ökar pensions-, vård- och omsorgsutgifterna.</p>			
Förläggare	Finansministeriet		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Finance	17.12.2018	
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, talvi 2018 (Economic Survey, winter 2018)		
Series and publication number	Ministry of Finance publication 33a/2018		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-251-976-4	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-976-4		
Pages	66	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development		
<p>Abstract</p> <p>Finland's total economic output has increased in a broad range of sectors this year, but the growth has been slower than in 2017. The GDP will grow by 2.5% in 2018. Because of strong economic growth and higher demand for labour, the employment rate will be 2.5% higher than in 2017, climbing to 71.6%.</p> <p>In 2019, GDP growth will slow down to 1.5%. As more trade barriers are set up, world trade will grow more slowly, which will put the brakes on export growth and investment expectations. A marked slowdown in investment growth is expected in 2019, mainly as a result of a fall in construction investments. Finland's economic growth will slow down further in 2020, to 1.3%, after which the growth rate will fall to below one per cent in the medium term.</p> <p>Driven by a more rapid rise in earnings, growth in household disposable income will continue. Even though the inflation is accelerating, there will be a substantial growth in real income and household spending will increase next year, compared with 2018.</p> <p>Despite a slowdown in economic growth, moderate growth in real earnings will maintain demand for labour force. Because of the fairly high number of unemployed and concealed unemployed, and the measures increasing the supply of labour, the supply of labour will not yet restrict the growth of employment and the economy as a whole, even though there is a shortage of skilled labour in a number of sectors.</p> <p>Because of steady economic growth and measures curbing spending increases, Finland will achieve near-balance in its public finances. The general government debt to GDP ratio will also fall in the next few years. A weakening of public finances is expected in the early 2020s, however, as economic growth is slowing down and the adjustment measures are no longer in effect. Ageing of the population is weakening Finland's public finances by increasing pension, health and care expenditure.</p>			
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

ESIPUHE

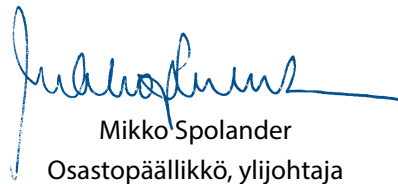
Katsauksessa esitetään vuosien 2018–2021 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2023 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2018 julkaistamat, vuotta 2017 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 12.12.2018 mennessä.

Helsingissä joulukuussa 2018

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohdaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

Sisältö

Esipuhe	7
Yhteenveto	11
1 Talousnäkömät	19
1.1 Maailmantalous	19
1.2 Ulkomaankauppa	26
1.2.1 Vienti ja tuonti	26
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	27
1.3 Kotimainen kysyntä	29
1.3.1 Yksityinen kulutus	29
1.3.2 Julkinen kulutus	31
1.3.3 Yksityiset investoinnit	32
1.3.4 Julkiset investoinnit	36
1.4 Kotimainen tuotanto	36
1.4.1 BKT	36
1.4.2 Jalostus	38
1.4.3 Palvelut	41
1.5 Työvoima	43
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	45
1.6.1 Palkat	45
1.6.2 Kuluttajahinnat	47
2 Julkinen talous	51
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	51
2.2 Valtionhallinto	54
2.3 Maakuntahallinto	57
2.4 Paikallishallinto	58
2.5 Sosiaaliturvarahastot	61
2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	62
Kehikot:	
Kauppapoliittisten toimien taloudellisia vaikutuksia	24
Palkkojen rooli inflaation kiihtymisessä	49

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2018–2021

Suomen talouden tuotanto on lisääntynyt tänä vuonna laaja-alaisesti, mutta viime vuotta hitaammin. Maailmankauppa hidastuu kaupan esteiden lisääntyessä, mikä hidastaa viennin kasvua ja näkyy myös investointien odotuksissa. Investointien kasvun ennustetaan hidastuvan selvästi v. 2019, mikä johtuu erityisesti rakennusinvestointien kääntymisestä laskuun. Keskipitkällä aikavälillä kasvu jää alle 1 prosenttiin, mikä on potentiaalisen tuotannon kasvua hitaampaa.

Hyvä suhdannetilanne ja menojen kasvua hillitsevät toimet vahvistavat julkisen talouden tasapainon tuntumaan. Myös julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen laskee lähivuosina. Julkinen talous alkaa kuitenkin vähitellen heikentyä 2020-luvun alkuvuosina, kun talouskasvu hidastuu ja sopeutustoimet päättyvät.

Maailmantalouden kasvu hidastuu

Maailmantalouden nopeimman kasvun vaihe on tältä erää ohi ja kasvu hidastuu lähivuosina. Tavanomaisen suhdannekierron ohella syynä on myös keskeisten talouksien välisten kauppakonfliktien osittainen toteutuminen. Maailmankaupan kasvu hidastuu kaupan esteiden seurauksena nopeasti 3½ prosenttiin ennustejakson loppulla.

Euroalueen näkymät ovat heikentyneet kuluvan vuoden aikana. Erityisesti teollisuuden luottamus talouskehitykseen on laskenut. Yhdysvaltojen talous on vahvassa vireessä, mutta talouskasvu hidastuu ennusteperiodilla lähemmäksi potentiaalista kasvua.

Taloukasvu hidastuu selvästi

Vuoden 2018 taloukasvuksi ennustetaan 2,5 %, joten vuodesta 2017 näyttää muodostuvan tämän suhdannenousun nopein kasvuvaihe. Alkuvuoden tilastot ovat pehmentäneet suhdannetta. Teollisuusyritysten tuotanto-odotukset ovat jo maltillistuneet ja kasvun esteet yleistyneet, työvoiman saatavuusongelmat ovat lisääntyneet rakennustoiminnassa sekä palvelualoilla ja myönnettyjen rakennuslupien määrä on kääntynyt laskuun.

Työllisyyden kasvu on vuoden 2018 aikana ollut jopa nopeampaa kuin mitä taloudellisen aktiviteetin perusteella voisi olettaa. Työllisten määrä nousi työvoimatutkimuksen mukaan tammi-lokakuussa 2,7 % vuodentakaiseen verrattuna. Työllisyyssasteen trendi oli lokakuussa 71,8 %.

Vuonna 2019 talous kasvaa enää 1,5 %. Hidastuminen on laaja-alaista, mutta varsinkin laskevat asuntoinvestoinnit heiluttavat kasvua. Kaupan esteiden lisääntyminen hidastaa viennin kasvua v. 2019. Nettovienti pysyy talouden kasvua tukevana metsäteollisuuden lisääntyneen kapasiteetin tukemana. Parantunut hintakilpailukyky tukee myös viennin kasvua.

Ennen kaikkea asuntoinvestointien palautuminen lähemmäs normaalia tasoa alentaa investointien kasvua. Kaupan esteiden lisääntyminen ja maailmantalouden heikentyvät kasvunäkymät vähentävät teollisuuden ja muiden toimialojen investointihalukkuutta. Suuret investointihankkeet erityisesti metsäteollisuudessa kiihdyttävät investointeja.

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitys jatkuu nopeana ansiotason nousun kiihtyessä. Inflaation kiihtymisestä huolimatta reaalitytulot kasvavat selvästi ja kotitalouksien kulutus kiihtyy ensi vuonna tähän vuoteen verrattuna.

Taloukasvun hidastumisesta huolimatta reaalitypalkkojen maltillinen kehitys ylläpitää työvoiman kysyntää v. 2019. Työttömien ja piilotyöttömien melko suuresta määrästä sekä työvoiman tarjontaa lisäävistä toimenpiteistä johtuen työvoiman tarjonta ei koko talouden tasolla vielä rajoita työllisyyden ja talouden kasvua. Työttömyysaste laskee 6,9 prosenttiin v. 2019.

Vuoden 2019 alkupuolella inflaation odotetaan hidastuvan hieman energian hintojen pohjavaikutusten pienentyessä sekä raakaöljyn viimeaikaisen hintakehityksen

johdosta. Ansiotason noustessa inflaatio kiihtyy palveluiden hintojen nousun vetämänä.

Vuonna 2020 BKT:n kasvu hidastuu 1,3 prosenttiin ja edelleen 1,1 prosenttiin v. 2021. Kulutuksen kasvu hidastuu inflaation kiihtyessä ja hidastaessa reaalisten käytettävissä olevien tulojen kasvua. Kotitalouksien säästämisaste nousee, mutta jää edelleen keskimääräistä alemmalle tasolle.

Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti hidastuu ennustekaudella edellisestä ennusteesta puoleen eli noin 1,5 prosenttiin vuosittain. Ennusteessa oletetaan jonkin suurista investointihankkeista käynnistyvän. Yksityisten investointien hidastuvan kasvu-uran takia niiden suhde BKT:hen jää noin 18 prosenttiin v. 2021. Asuinrakennusinvestoinnit jatkavat alenemistaan, mutta hidastuvasti.

Ulkomaankauppa jatkaa hidastuvaa kasvuaan vientimarkkinoiden vetämänä. Hintakilpailukyky yksikkötyökustannuksilla mitattuna kääntyy jo nousuun, mutta pysyy suhteellisesti vakaana kilpailijamaihin verrattuna.

Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän lähivuosina 2000-luvun keskimääräistä, noin kolmen prosentin vuosittaista kasvuvauhtia. Vuonna 2021 BKT:n hidastuva kasvu lisää työllisyyttä vain 0,2 %, ja työttömyysasteen lasku pysähtyy 6,6 prosenttiin.

Julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje

Hyvä suhdannetilanne ja menojen kasvua hillitsevät toimet vahvistavat julkista taloutta. Vielä muutama vuosi sitten reilusti alijäämäinen julkinen talous on vuosikymmenen vaihteessa tasapainon tuntumassa. Myös julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen laskee lähivuosina.

Julkinen talous alkaa kuitenkin vähitellen heikentyä 2020-luvun alkuvuosina, kun talouskasvu hidastuu ja kuluneella vaalikaudella tehdyt sopeutustoimet päättyvät. Julkista taloutta heikentää väestön ikääntyminen, joka kasvattaa vuosi vuodelta eläke-, terveys- ja hoivamenoja.

Väestön ikääntyminen luo merkittäviä paineita julkiseen talouteen pitkällä aikavälillä. Vanhusväestön määrän kasvu lisää ikäsidonnaisia menoja, joiden

rahoittamiseksi julkisen talouden näköpiirissä olevat tulot eivät tulevaisuudessa riitä. Lisäksi työikäinen väestö, joka veroilla rahoittaa hyvinvointipalvelut ja sosiaaliturvan, supistuu. Myös tuottavuuden varaan jäävän talouskasvun arvioidaan pysyvän vaimeana tulevina vuosikymmeninä. Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä on siksi pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje, jonka mittaluokka on lähes neljä prosenttia suhteessa BKT:hen.

Alasuuntaiset riskit korostuneet

Keskeinen maailmantalouden ja -kaupan näkymiä varjostava riski on kauppakonfliktien kärjistyminen entisestään. Viimeaikaisia arvioita kauppakonfliktien talousvaikutuksista on kuvailtu erillisessä tietoruuudessa. Euroopan kannalta keskeiset riskit ovat Italian talouspolitiikan suunta sekä Brexitiin liittyvä epävarmuus. Geopoliittiset jännitteet ovat yhä korkealla ja voivat nostaa esimerkiksi öljyn hintaa odotettua enemmän.

Kaupan esteet ja niiden lisääntyminen hidastaisivat myös Suomen viennin kasvua. Kiina ja Yhdysvallat ovat globaalien arvoketjujen kautta Suomelle tärkeimpiä kauppakumppaneita kuin ulkomaankauppatilastot osoittavat. Kaupan esteiden jatkuminen voi heikentää Suomen vientiä enemmän kuin vientikysynnän muutosten kautta nähdään.

Investointiennusteen riskinä on erityisesti asuntoinvestointien ennakoitua nopeampi korjaantuminen normaalille tasolle. Erityisesti suurhankkeiden ajoitukseen liittyy merkittäviä ylä- ja alasuuntaisia riskejä. Lisäksi kaupan esteiden uhka ja niiden mahdollinen laajentuminen hidastaisivat investointikehitystä entisestään.

Kotitalouksien kasvava velkaantuneisuus on noussut hyvin korkealle tasolle. Velka on keskittynyt verrattain pienelle joukolla kotitalouksia, jotka ovat erityisen haavoittuvia talouden tai asuntomarkkinoiden negatiiviselle kehitykselle. Kotitalouksien velkaantumiseen ja asuntomarkkinoihin liittyvä kehitys voi lauetessaan alentaa kotitalouksien kulutusmahdollisuuksia.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2017	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	224	2,5	2,8	2,5	1,5	1,3	1,1
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85	5,6	3,5	2,5	2,3	2,1	2,1
Kokonaistarjonta	309	3,3	3,0	2,5	1,7	1,5	1,4
Tavaroiden ja palvelujen vienti	86	3,9	7,5	3,5	3,1	2,6	2,4
Kulutus	173	1,9	0,8	1,1	1,2	1,1	1,1
yksityinen	122	2,0	1,3	1,0	1,6	1,4	1,2
julkinen	51	1,8	-0,5	1,4	0,4	0,5	0,8
Investoinnit	50	8,5	4,0	2,5	-0,1	1,2	0,3
yksityiset	40	8,7	4,6	2,2	0,8	1,6	1,2
julkiset	9	7,9	1,8	3,2	-4,1	-0,8	-3,8
Kokonaiskysyntä	310	3,3	3,1	2,3	1,6	1,4	1,2
kotimainen kysyntä	224	3,1	1,6	1,9	1,0	0,9	0,7

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	216	224	233	241	249	256
Palvelut, määrän muutos, %	1,7	1,9	1,8	1,1	1,1	1,0
Koko teollisuus, määrän muutos, %	2,3	7,1	3,5	2,5	1,6	1,4
Työn tuottavuus, muutos, %	1,9	2,0	-0,2	0,6	0,6	0,9
Työlliset, muutos, %	0,5	1,0	2,5	0,8	0,6	0,2
Työllisyysaste, %	68,7	69,6	71,6	72,4	73,0	73,3
Työttömyysaste, %	8,8	8,6	7,5	6,9	6,7	6,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,4	0,7	1,2	1,4	1,6	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	0,9	0,2	1,8	2,7	3,0	2,8
Vaihtotase, mrd. euroa	-1,6	-1,5	-0,7	-0,0	0,7	1,0
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,7	-0,3	-0,0	0,3	0,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,3	-0,3	0,0	0,2	0,4
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,4	0,5	0,7	1,0	1,5	2,1
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	55,9	54,0	52,9	52,2	52,0	52,1
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	44,0	43,3	42,3	42,2	42,3	42,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,7	-0,7	-0,8	-0,4	-0,1	-0,1
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,7	-1,8	-1,3	-0,7	-0,7	-0,3
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	63,0	61,3	59,2	58,4	57,6	57,5
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,4	47,3	45,0	44,5	43,8	43,8

Keskipitkän aikavälin näkymät

Suomen bruttokansantuotteen kasvu kiihtyi 2,8 prosenttiin v. 2017. Talouskasvun odotetaan jatkuneen v. 2018 vahvana noin kahdessa ja puolessa prosentissa, mutta vuosina 2019–2021 kasvu hidastuu maltillisemmaksi, keskimäärin runsaaseen prosenttiin. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2022–2023 talouskasvun arvioidaan hidastuvan alle prosenttiin.¹ Historiaan nähden keskipitkälle aikavälille odotettu kasvu on hidasta, mikä johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä.

Työpanoksen kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua kuluvana ja hieman myös kahtena seuraavana vuonna. Tämän jälkeen työpanos alkaa supistua, sillä työikäisen väestön määrä jatkaa laskuaan. Työpanoksen kasvua rajoittaa myös korkea rakenteellinen työttömyys.

Kokonaistuottavuuden kasvu on kehittynyt viime vuosina vaatimattomasti ja sen kehitys jatkuu edelleen historiaan nähden heikkona. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan keskipitkällä aikavälillä lähenevän yhden prosentin kasvua, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa. Kokonaistuottavuuden arvioitu trendikasvu on kuitenkin selkeästi viimeisen kymmenen vuoden keskiarvoa korkeampi.

Kokonaistuottavuuden ja työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Useita vuosia matala investointiaste hidasti pääomakannan kasvua ja heikensi tulevaa talouden kasvupotentiaalia. Investointien vilkastuminen ja kohonnut investointiaste kuitenkin lisäävät keskipitkällä aikavälillä pääomakannan kasvun kautta potentiaalista tuotantoa lähes puolella prosentilla vuodessa.

Tuotantokuilun arvioidaan olevan noin puoli prosenttia positiivinen suhteessa potentiaaliseen tuotantoon v. 2018. Bruttokansantuote kasvaa likimain potentiaalista vauhtiaan vuosina 2019–2021, joten positiivisen tuotantokuilun ei odoteta enää

¹ Keskipitkän aikavälin talousnäkymiä voidaan arvioida potentiaalisen tuotannon avulla, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

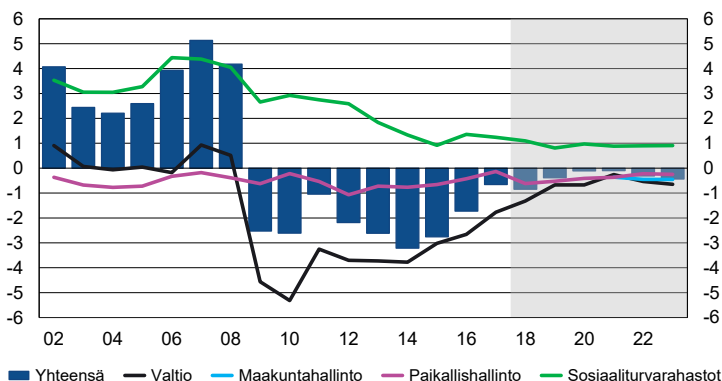
olennaisesti kasvavan lyhyellä aikavälillä. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2022–2023 positiivisen tuotantokuilun arvioidaan alkavan vähitellen sulkeutua, kun hyvä suhdannetilanne ennen pitkää taittuu. Seuraavan laskusuhdanteen ajoituksen arviointi on kuitenkin hyvin vaikeaa ja mahdollinen taantuma sulkisi nopeasti positiivisen tuotantokuilun.

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	2,8	2,5	1,5	1,3	1,1	0,9	0,7
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,7	1,2	1,4	1,6	1,7	1,8	1,8
Työttömyysaste, %	8,6	7,5	6,9	6,7	6,6	6,7	6,8
Työllisyysaste, %	69,6	71,6	72,4	73,0	73,3	73,3	73,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	-0,7	-0,8	-0,4	-0,1	-0,1	-0,3	-0,4
Valtio	-1,8	-1,3	-0,7	-0,7	-0,3	-0,5	-0,6
Maakunnat					-0,4	-0,4	-0,5
Paikallishallinto	-0,1	-0,6	-0,5	-0,4	-0,4	-0,2	-0,2
Sosiaaliturvarahastot	1,2	1,1	0,8	1,0	0,9	1,0	0,9
Rakenteellinen jäämä, % BKT:sta	-0,4	-1,1	-0,8	-0,5	-0,4	-0,6	-0,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, % BKT:sta	61,3	59,2	58,4	57,6	57,5	57,6	57,8
Valtionvelka, % BKT:sta	47,3	45,0	44,5	43,8	43,8	43,7	43,7
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

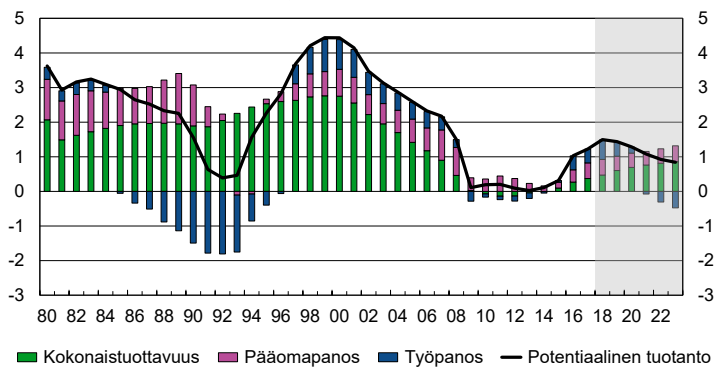
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

1 Talousnäkymät

1.1 Maailmantalous

Maailmantalouden kasvu hidastuu laajalla rintamalla

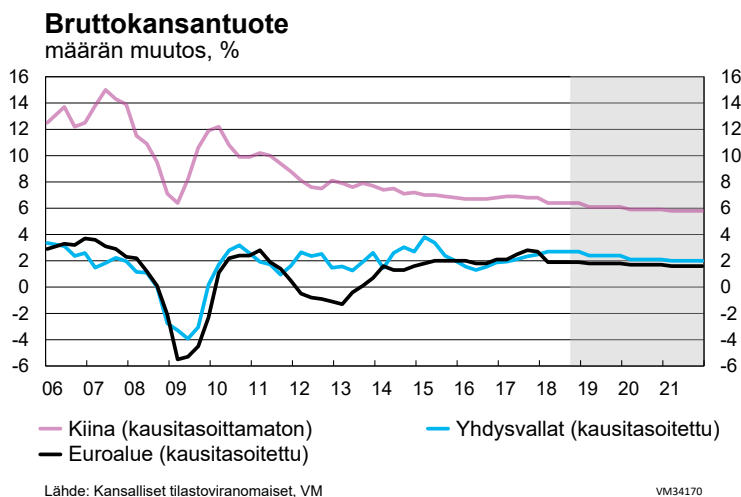
Maailmantalouden nopeimman kasvun vaihe on tältä erää ohi ja kasvu hidastuu lähivuosina. Tavanomaisen suhdannekierron ohella syynä on myös keskeisten talouksien välisten kauppakonfliktien osittainen toteutuminen. Myös maailmankaupan kasvu on hidastunut nopeasti kuluvana vuonna.

Yhdysvaltojen talous on vahvassa vireessä, mutta talouskasvu hidastuu ennusteperiodilla lähemmäksi potentiaalista kasvua. Kasvua ylläpitää erityisesti yksityinen kulutus. Kuluttajien luottamus nykyiseen tilanteeseen on vahvaa, mutta odotukset tulevasta kehityksestä ovat vaimeampia. Työllisyystilanne on erittäin hyvä. Inflaatio on kiihtymässä, ja keskuspankin odotetaan jatkavan rahapolitiikan kiristämistä. Ulkomaankauppaa varjostaa erityisesti jännitteet Kiinan kanssa. Maiden välinen kauppakonflikti hidastaa Yhdysvaltojen talouden kasvua lähivuosina.

Euroalueen näkymät ovat heikentyneet kuluvan vuoden aikana. Erityisesti teollisuuden luottamus talouskehitykseen on laskenut. Saksan näkymiä kuvaavat ennakoivat indikaattorit viittaavat kasvun hidastumiseen. Kuluvan vuoden kolmannen neljänneksen supistuminen lienee kuitenkin ollut väliaikaista. Ranskassa vuoden 2018 kolmannen neljänneksen kasvu oli vahvaa, mutta tuotantokuilun umpeutuessa kasvu hidastuu lähivuosina. Euroalueen kasvu hidastuu runsaaseen 1½ prosenttiin ennusteperiodilla.

Brexiin liittyvä epävarmuus vaimentaa Ison-Britannian kasvunäkymiä. Teollisuuden ostopääallikköindeksi on heikentynyt nopeasti. Tulevaa kasvua ennakoivat indikaattorit laskevat. Alhaisesta työttömyydestä huolimatta kuluttajien luottamus taluskehitykseen on heikkoa. Talouskasvu on vaimeaa lähivuosina.

Ruotsissa suhteellisen vahvana pysynyttä talouskasvua ovat kannatelleet yksityinen kulutus ja investoinnit. Kuluttajien luottamus on yhä korkealla, mutta ennakoivat indikaattorit viittaavat hidastuvaan kasvuun. Kasvu hidastuu vajaaseen kahteen prosenttiin lähivuosina.

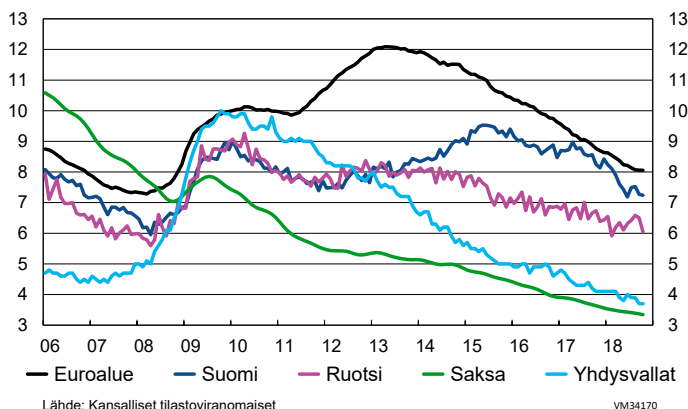

Talouden supistuminen kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä sekä heikentyneet ennakoivat indikaattorit lähivuosille kuvaavat Japanin vaatimatonta taluskehitystä. Inflaatio ei ole kiihtynyt odotetusti, joten kasvua tukevan, erittäin keveän rahapolitiikan odotetaan jatkuvan. Arvonlisäveron nostaminen lokakuussa 2019 aiheuttaa epävarmuutta. Kasvu hidastuu vajaaseen prosenttiin lähivuosina.

Venäjän talouskasvu jatkuu vaimeana kuluvan vuoden vahvasta toisesta neljänneksestä huolimatta. Talouden kasvupotentiaali on vaatimatonta ja taluskehitystä haittaavat mittavat rakenteelliset ongelmat, kuten yritysten toimintaympäristön puutteet. Kasvu hidastuu vajaaseen 1½ prosenttiin ennusteperiodilla.

Työttömyysaste

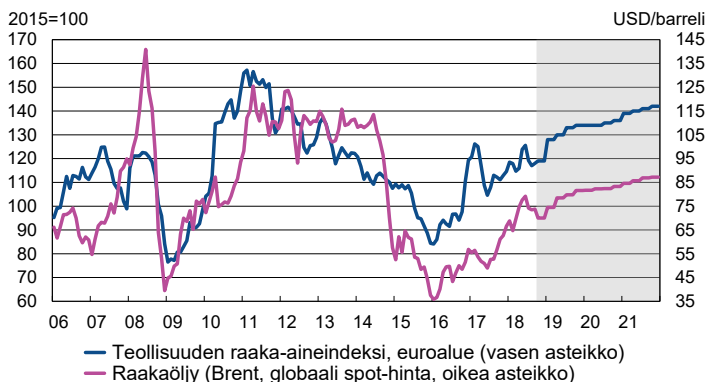
kausitasoitettu, %

Kiinan taloutta kuvaavat ennakoivat indikaattorit viittaavat talouskasvun hidastumisen jatkumiseen. Yksityistä kulutusta heijastava vähittäiskauppa on hidastunut kuluvan vuoden aikana ennätyksellisesti. Vienti on kasvanut nopeasti kuluvan vuoden aikana, mutta kauppakonflikti Yhdysvaltojen kanssa varjostaa viennin näkymiä lähivuosina. Kasvu jää vajaaseen kuuteen prosenttiin ennusteperiodin lopulla.

Intian talouskasvu jatkuu vahvana ennusteperiodilla kotimaisen kysynnän vetämänä. Toteutetut rakenneuudistukset lujittavat myönteistä näkymää.

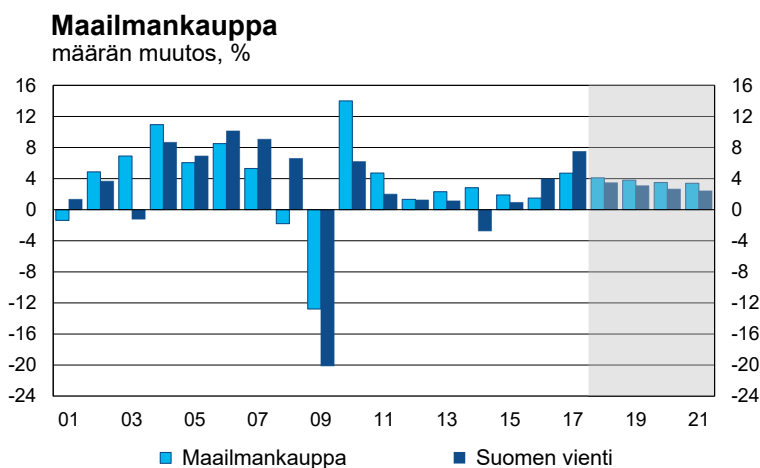
Raakaöljyn hinta on laskenut voimakkaasti vuoden lopulla. Öljyn hinta on erittäin altis nopeille muutoksille. Lähivuosina hinta nousee jonkin verran, osin Lähi-idän jännitteistä johtuen. Muiden raaka-aineiden hintojen odotetaan nousevan ennusteperiodilla maltillisesti.

Raaka-aineiden hinnat

Lyhyiden markkinakorkojen odotetaan nousevan euroalueella vähitellen epätavanomaisen rahapolitiikan asteittain purkautuessa ja inflaation kiihtyessä maltillisesti. Valtionlainojen korot ovat pysytelleet alhaisina euroalueella pois lukien Italiassa poliittisten jännitteiden takia sekä jossain määrin Espanjassa, ehkä Italian vetämänä.

Maailmankaupan kasvu hidastuu osin kaupanesteiden takia

Maailmankauppa on hidastunut vuoden 2018 kuluessa voimakkaasti. Erityisesti euroalueen tuonti on heikentynyt siinä missä nousevien talouksien ja Yhdysvallan tuonti on ollut vahvempaa. Maailman satamaliikenne on ollut hidastuvalla trendillä vuoden 2017 lopulta lähtien. Jo toteutetut kauppakonfliktitoimet ovat myös hidastaneet maailmankaupan kasvua. Lähivuosina kasvua rajoittaa maailmantalouden kasvun hiipuminen. Tavarakaupan kasvu hidastuu 3½ prosenttiin ennusteperiodin lopulla.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

VM34170

Alasuuntaiset riskit vahvistuneet

Keskeinen maailmantalouden ja –kaupan näkymiä varjostava riski on kauppakonfliktien kärjistyminen entisestään. Viimeaikaisia arvioita kauppakonfliktien talousvaikutuksista on kuvailtu erillisessä tietoruudussa. Euroopan kannalta keskeiset riskit ovat Italian talouspolitiikan suunta sekä Brexitiin liittyvä epävarmuus. Geopoliittiset jännitteet ovat yhä korkealla ja voivat nostaa esimerkiksi öljyn hintaa odotettua enemmän. Kauppakonfliktien jääminen nykytasolle ja väliaikaiseksi lienee keskeinen positiivinen riski.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,2	3,6	3,7	3,6	3,5	3,4
Euroalue	1,8	2,4	1,9	1,8	1,7	1,6
EU	0,0	2,3	1,8	1,7	1,6	1,5
Saksa	1,9	2,5	2,0	1,9	1,8	1,7
Ranska	1,2	2,3	1,7	1,6	1,5	1,4
Ruotsi	3,3	2,4	2,4	1,9	1,8	1,8
Iso-Britannia	1,8	1,7	1,3	1,0	0,8	0,8
Yhdysvallat	1,6	2,2	2,7	2,4	2,1	2,0
Japani	1,0	1,7	1,1	0,9	0,8	0,7
Kiina	6,7	6,9	6,4	6,1	5,9	5,8
Intia	8,2	7,1	7,5	7,6	7,4	7,3
Venäjä	-0,2	1,6	1,5	1,4	1,3	1,2

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, Maailmanpankki, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
Maailmankaupan kasvu, %	1,5	4,7	4,1	3,8	3,5	3,4
USD/EUR	1,10	1,15	1,17	1,10	1,08	1,06
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	96,5	114,5	119,0	131,3	134,8	140,5
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	45,2	54,8	72,0	78,6	82,4	86,1
3 kk euribor, %	-0,3	-0,3	-0,3	0,0	0,2	0,4
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,4	0,5	0,7	1,0	1,5	2,1
Viennin markkinaosuus (2010=100) ¹	93,0	95,0	94,0	94,0	93,0	92,0
Tuontihinnat, %	-2,5	3,5	3,8	3,3	2,3	1,7

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

KEHIKKO: KAUPPAPOLIITTISTEN TOIMIEN TALOUDELLISIA VAIKUTUKSIA

Kuluvan vuoden aikana kauppapoliittiset jännitteet ovat lisääntyneet maailmantaloudessa. Taustalla on Yhdysvaltojen näkemys ”epäreilusta” kauppataseesta eri maiden tai alueiden kanssa. Kiista on kärjistynyt erityisesti Yhdysvaltojen ja Kiinan välillä, mutta myös Euroopan unioni on joutunut osalliseksi. Kansainvälisen kaupan teorian mukaan tullit ja muut kaupan esteet haittaavat talouskasvua ja sitä kautta hyvinvointia. Lisäksi nykyisessä globaalitaloudessa yksittäisen hyödykkeen tuotanto on usein jakautunut useisiin maihin. Kaupan esteet haittaavat näiden globaalien arvoketjujen toimintaa ja nostavat lopputuotteiden hintaa. Yksittäisen maan asettamat tullit voivat haitata oman maan tuotantoa, jos tuotanto on osa näitä arvoketjuja. Toisaalta kaupan esteet voivat aiheuttaa kaupan siirtymistä ja sen, että jokin maa tai alue voi välillisesti hyötyä kaupan rajoitteista muiden maiden tai alueiden välillä.

Alla tarkastellaan kauppakiistojen vaikutuksia kansainvälisen kaupan ja kokonaistuotannon kasvuun Alankomaiden talouspolitiikan analyysi-instituutin (CPB) mallin¹ mukaisissa neljässä kauppakonfliktiskenaariossa. Vaikutuksia arvioidaan v. 2030 ja suhteessa perusuraan, jossa ei ole kauppakonflikteja. Ensimmäisessä skenaariossa Yhdysvallat asettaa yksipuoliset tullit teräkselle (25 %) ja alumiinille (10 %). Toinen skenaario lisää tähän Kiinan, EU:n Kanadan ja Meksikon vastatullit. Kolmannessa skenaariossa Yhdysvallat ja Kiina ajautuvat kauppakonfliktiin. Neljännessä skenaariossa aiempiin skenaarioihin lisätään Yhdysvaltojen 25 prosentin tullit autoille EU:sta. Näiden skenaarioiden lisäksi esitetään kolmen kauppasotaskenaarion vaikutukset.

Kaikissa neljässä konfliktiskenaariossa suurin negatiivinen vaikutus kohdistuisi Yhdysvaltojen vientiin. Seuraavaksi suurin vaikutus olisi Kiinan vientiin. Vaikutus EU:n vientiin olisi edellä mainittuihin verrattuna hyvin pieni. Skenaarioissa 3 – 4 vaikutus Kiinan kokonaistuotantoon olisi suurempi kuin Yhdysvaltojen kokonaistuotantoon. Skenaarioissa 2 – 4 vaikutukset EU:n kokonaistuotantoon olisivat lyhyellä aikavälillä lievästi positiiviset. Tämä johtuu edellä kuvatun kaupan siirtymän ohella suotuisasta vaihtosuhteivaikutuksesta.

CPB arvioi myös täysimittaisen kauppasodan (asteittain nousevat tullit kaikille vaihdettaville hyödykkeille) vaikutuksia vuoteen 2030 mennessä suhteessa perusuraan, jossa kauppakonflikteja ei olisi. Skenaariossa 5 esitetään Yhdysvaltojen ja EU:n välisen kauppasodan vaikutukset. Skenaariossa 6 arvioidaan näiden lisäksi myös Yhdysvaltojen Kiinan kanssa käymän kauppasodan vaikutukset. Lopuksi skenaariossa 7 lisätään

¹ Vaikutukset on arvioitu CPB:n maailmantaloutta kuvaavalla yleisen tasapainon CGE-mallilla (WorldScan –malli).

edellä mainittuihin kaikki OECD-maat. Näissä kolmessa skenaariossa olisi vain häviäjiä. Skenaariossa 6 suurin negatiivinen vaikutus kokonaistuotantoon kohdistuisi Kiinaan, seuraavaksi suurin Euroopan unioniin. Yhdysvaltojen, Kiinan ja Euroopan välinen kauppa supistuisi n. neljänneksellä. Skenaariossa 7 maailman kokonaistuotanto supistuisi 1,2 – 2,5 % suhteessa perusuraan vuoteen 2030 mennessä.

Edellä kuvatut kauppakonfliktiskenaariot perustuvat osin jo toimeenpantuihin kauppapoliittisiin toimiin. Toisin sanoen, jos toimia ei peruta, ne vaikuttavat jo ulkomaankauppaan ja kokonaistuotantoon. Keskeiset kansainväliset ennustelaitokset ovatkin jo alentaneet hieman arvioitaan maailman kokonaistuotannosta lähivuosina. Selvää on, että skenaarioiden 5 – 7 kaltaiset täysimittaiset kauppasodat olisivat erittäin haitallisia kansainvälisen vaihdannan ja maailman kokonaistuotannon kannalta.

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF on julkaissut edellä kuvatun kaltaisia tuloksia kauppakonflikteista. IMF:n viisikohtaisen analyysin 3 ensimmäistä kerrosta ovat samankaltaisia kuin CPB:llä. Neljäs kerros on luottamusshokki: Yhdysvaltojen investoinnit vähenevät prosentilla kahden vuoden kuluessa, ja shokki heijastuu kauppakumppaneihin. Viides kerros on luottamusshokki: yhdysvaltalaisten yritysten voitot vähenevät 15 prosentilla, ja shokki heijastuu kauppakumppaneihin. IMF:n yleisen tasapainomallin tulosten mukaan Yhdysvaltojen talouskasvu supistuisi pitkällä aikavälillä suhteessa perusskenaarioon enimmillään n. prosentin, Kiinan yli 0,5 % ja euroalueen n. 0,1 %.

Myös OECD on arvioinut kauppakonfliktien vaikutuksia ulkomaankauppaan globaalitaloudessa. OECD:n METRO-mallissa oletettiin joidenkin G-20 –maiden nostavat tiettyjen sektoreiden tullit 25 prosenttiin. Tämä hypoteettinen skenaario kattaa n. 7 % maailmankaupasta, jonka arvo on n. 1,4 biljoonaa Yhdysvaltain dollaria. Vaikutukset olisivat suurimmat Pohjois-Amerikassa, tämän jälkeen Kiinassa ja Japanissa. Vaikutukset EU:ssa olisivat pienemmät.

Lähteet:

Bollen, Johannes & Rojas-Romagosa, Hugo: Trade Wars: Economic impacts of US tariff increases and retaliations, an international perspective. CPB Background Document, heinäkuu 2018.

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF: World Economic Outlook. Challenges to Steady Growth. World Economic and Financial Surveys, lokakuu 2018.

OECD: http://www.oecd.org/trade/oecd-trade-scenario-2-increasing%20tariffs.pdf?utm_source=Adestra&utm_medium=email&utm_content=Read%20it%20now...&utm_campaign=Trade%20October%202018&utm_term=demo

1.2 Ulkomaankauppa

Maailmankaupan kasvuvauhdin hiipuminen, riskien lisääntyminen ja viimeiset tilastotiedot huonontavat Suomen ulkomaankaupan näkymiä koko ennustejaksolla. Vienti jatkaa kuitenkin yhä kasvua Suomen parantuneen hintakilpailukyvyyn tukeamana, vaikka yksikkötyökustannukset ovatkin lähteneet nousuun. Tuonnin kasvua ylläpitää viennin kasvun lisäksi myös kotimainen kysyntä.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Vienti on vuoden 2017 vahvan kasvun jälkeen kehittynyt odotettua heikommin kulluvana vuonna. Sekä Suomen vientikysyntä että viennin ennuste kehittivät hieman maailmankaupan kasvua hitaammin. Vienti on kasvanut viimeisen kolmen vuoden ajan Suomen vientikysyntää nopeammin, mutta palaa ennustejaksolla lähelle vientikysynnän kasvu-uraa.

Viennin määrän kasvu oli vahvinta alkuvuonna, mutta se on hiipunut sen jälkeen painuen negatiiviseksi kolmannella neljänneksellä. Viennin heikentymiseen vaikuttaa osaltaan Suomelle tärkeiden vientimaiden, kuten Saksan ja Venäjän, taloudellisten näkymien heikkeneminen, joskin Ruotsin talous on yhä vankalla pohjalla. Suomen tavaravienti on hidastunut tänä vuonna, mutta sitä ylläpitää ennustejaksolla muun muassa laivatilausten tasainen valmistuminen tulevina vuosina. Palveluvien- nin kasvua on edesauttanut moottoriajoneuvojen viennin vahva kasvu.

Tuonnin määrä kasvoi alkuvuonna nopeasti, mutta hidastui loppuvuotta kohti. Tavaratuonnin kasvu hidastui lähelle nolaa kahdella viimeisellä neljänneksellä, kun taas palvelutuonti lähti nopeaan kasvuun. Esimerkiksi matkailutuonti kasvoi toisella neljänneksellä 11 % vuodentakaiseen verrattuna.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	3,9	7,5	3,5	3,1	2,6	2,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	5,6	3,5	2,5	2,3	2,1	2,1
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-2,1	3,1	3,4	2,6	2,0	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-2,5	3,5	3,8	3,3	2,3	1,7

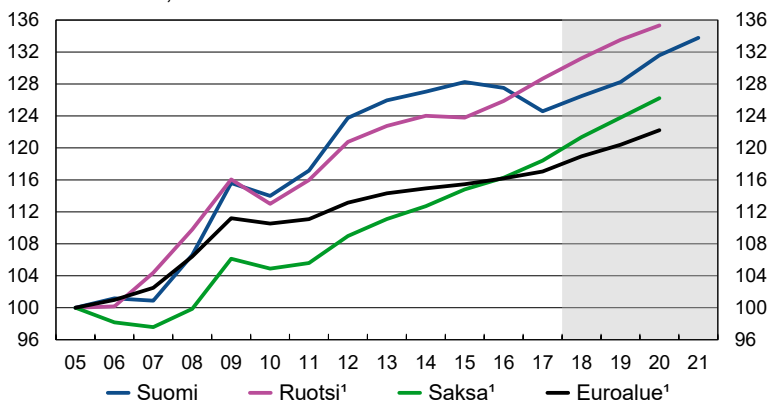
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Viennin ja tuonnin hintojen nousu kiihtyy vielä tänä vuonna, jonka jälkeen niiden kasvu hiipuu kohti kehittyneiden talouksien vientihintojen keskimääräistä kasvuvauhtia. Kehittyneiden talouksien vientihinnat nousevat IMF:n mukaan tänä ja ensi vuonna aiempaa arviota nopeammin, mutta nousu hidastuu ennustehorisontin loppua kohti. Vaihtosuhte on laskenut vuodesta 2015 lähtien, mutta sen heikkeneminen pysähtyy ennustejakson aikana tuontihintojen kasvun hidastuessa vientihintojen kasvua nopeammin.

Raaka-aineiden ja öljyn hintojen nousu kasvattavat tuontihintoja. Vientihinnat nousevat yleensä tuontihintojen mukana, sillä kolmannes vientituotannossa käytetyistä panoksista on tuotua. Voimaan tulleet tullit ja uusien tullien uhka nostavat myös osaltaan arvioita viennin ja tuonnin hintojen kasvusta. Maailmankaupan kasvun hidastumisesta huolimatta joihinkin Suomen kannalta tärkeisiin tuoteluokkiin saattaa yhä kohdistua kova kysyntä, joka näkyy niiden hintojen nousuna. Tullin viennin yksikköarvoindeksiin mukaan puutavaran hinta on noussut 10 % ja sellun hinta 15 % vuodesta 2017. Oletetusta kasvavasta trendiurasta poiketen öljyn hinta on laskenut merkittävästi kuluvan vuoden lopulla. Jos öljyn hinta jää pysyvästi matalammalle kasvu-uralle, alentaa se tuonnin ja viennin hintojen kasvua.

Yksikkötyökustannukset

2005=100, nimelliset

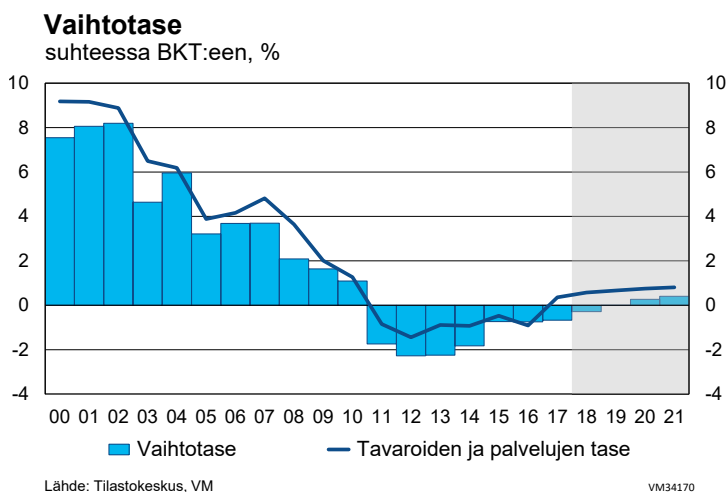

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

VM34170

Vuoden 2017 maksutaseen mukainen vaihtotase tarkistui syksyllä alaspäin laskien vaihtotaseen kasvun uraa koko ennustejaksolla, kun ensitulot ulkomailta olivat kolme miljardia euroa aiempaa arviota pienemmät. Vaihtotase kohenee kuitenkin tasaisesti ennustejaksolla viennin kasvaessa hieman tuontia nopeammin ja koska ensitulon ulkomailta odotetaan olevan keskimäärin positiivinen maailmantalouden kasvaessa Suomen taloutta nopeammin.

Taulukko 7. Vaihtotase

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-2,0	0,8	1,3	1,6	1,9	2,1
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	0,4	-2,3	-2,0	-1,6	-1,2	-1,0
Vaihtotase	-1,6	-1,5	-0,7	-0,0	0,7	1,0
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,7	-0,3	-0,0	0,3	0,4

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Kotitalouksien kulutuksen kasvu hidastuu

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu selvästi v. 2018, vaikka kotitalouksien käytettävissä olevien reaalityulojen kasvu kiihtyy yli kahteen prosenttiin. Tilastokeskuksen mukaan yksityisen kulutuksen kasvu on ollut alkuvuonna hitaampaa kuin viime vuonna keskimäärin. Lyhytikäisten tavaroiden kuten ruoan ja polttoaineiden kulutus on supistunut viimeisen kahden vuoden aikana. Kestokulutustavaroiden kysyntä sen sijaan edelleen kiihtyi alkuvuonna.

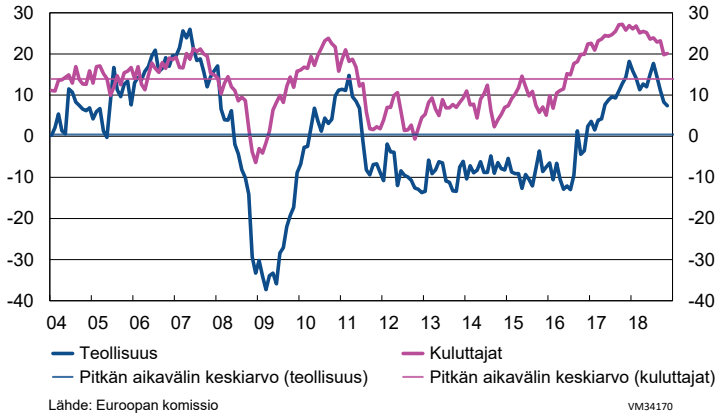
Vuonna 2019 yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousun sekä työllisyyden koheneminen. Palkkasumma nousee lähes 4 % ja pitää yllä kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen nopeaa kasvua verrattuna viime vuosiin. Reaalisesti kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu kuitenkin hidastuu inflaation kiihtyessä, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua.

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua tukee myös sosiaalisten tulonsiirtojen kasvu, sillä eläketulojen kasvu jatkuu vahvana, keskimäärin yli kolmen prosentin vuosivauhdissa. Toisaalta työttömyysmenojen väheneminen hidastaa tulonsiirtojen kasvua.

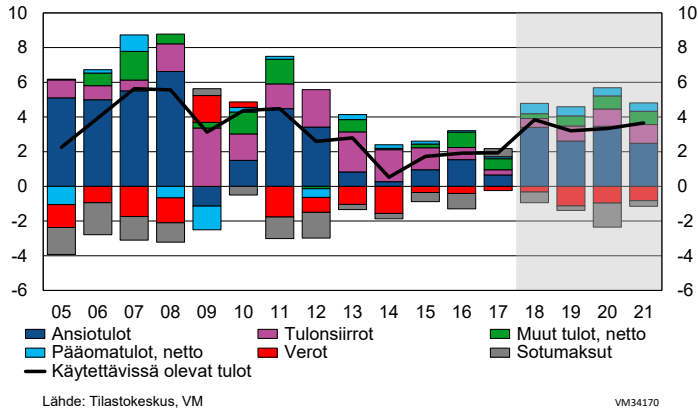
Vuosina 2020 ja 2021 palkkasumman kasvuun vaikuttaa ansiotason kasvun jatkuminen nopeana. Ansiotason kasvua kiihdyttää tilapäisesti julkisen sektorin lomarahojen palautuminen v. 2020. Reaalityulojen nousu hidastuu noin 1,5 prosenttiin, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua.

Kotitalouksien säästämisasteen lasku päättyy v. 2018. Säästämisaste nousee ennustejaksolla lähes yhteen prosenttiin suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin, sillä kulutuksen kasvun oletetaan jatkuvan tulojen kasvua hitaampana. Kotitalouksien velkaantuminen suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin jatkuu edelleen alhaisen korkotason ja hyvän työllisyyden tukemana. Velkaantumisen kasvuvauhti hidastuu, kun velkaantumista tukevien tekijöiden vaikutus pienenee.

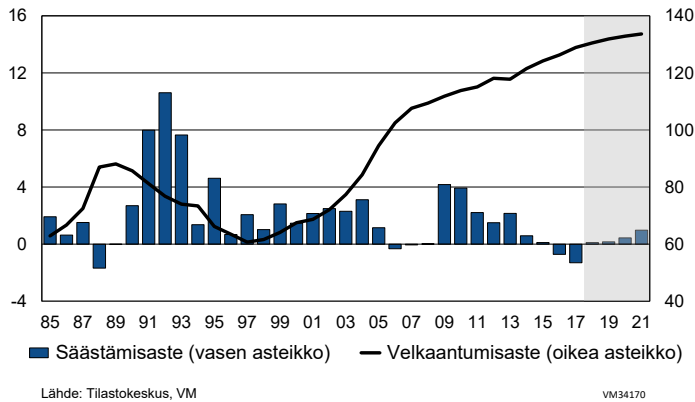
Teollisuuden ja kuluttajien luottamus saldo, kausitasoitettu

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot muutos ja kasvuvaiikutukset, %

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen osuus käytettävissä olevista tuloista, %

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkiset kulutusmenot supistuivat viime vuonna valtionhallinnon kulutusmenojen laskun vuoksi. Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Nykyisen hallituksen sopeutustoimet ja kilpailukykysojimus ovat viime vuosina hillinneet näiden kasvua.

Kuluvana vuonna julkiset kulutusmenot ovat kääntyneet kasvuun, ja kasvun odotetaan jatkuvan koko ennustejaksolla. Julkisen kulutuksen hinnan kasvua kiihdyttävät vuosina 2018 ja 2019 mm. palkankorotukset ja kertaluonteinen tuloksellisuusera. Vuosina 2019 ja 2020 julkisen kulutuksen hintaa nostaa myös lomarahaleikkauksen päättyminen. Maakuntien perustaminen muuttaa julkisen sektorin rakennetta vuodesta 2021 alkaen, jolloin noin puolet paikallishallinnon kulutusmenoista siirtyy maakuntahallinnolle.

Taulukko 8. Kulutus

	2017	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	2,0	1,3	1,0	1,6	1,4	1,2
kotitaloudet	94,6	1,9	1,4	1,1	1,6	1,3	1,3
kestokulutustavarat	8,0	5,3	3,5	4,0	2,6	2,1	1,3
puoliikestävät kulutustavarat	7,8	1,3	2,7	1,5	1,6	0,9	1,2
lyhytikäiset tavarat	25,5	1,1	-0,4	-0,4	0,9	1,2	1,2
palvelut	53,4	1,6	1,8	1,3	1,7	1,3	1,2
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,6	2,7	0,2	0,0	0,5	0,5	0,5
Julkinen kulutus	100,0	1,8	-0,5	1,4	0,4	0,5	0,8
Kulutus yhteensä		1,9	0,8	1,1	1,2	1,1	1,1
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		1,1	0,1	2,0	0,5	0,5	1,2
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		1,7	1,0	1,2	1,1	1,4	1,5
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		1,9	1,9	3,8	3,2	3,3	3,7
Yksityisen kulutuksen hinta		0,7	1,1	1,3	1,5	1,7	1,8
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitylo		1,2	0,8	2,5	1,7	1,6	1,8
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		78,9	77,3	76,1	75,9	75,8	75,9
Kotitalouksien säästämisaste		-0,7	-1,3	0,1	0,2	0,4	1,0
Kotitalouksien velkaantumisasaste ¹		126,4	127,5	128,8	130,0	131,3	132,2

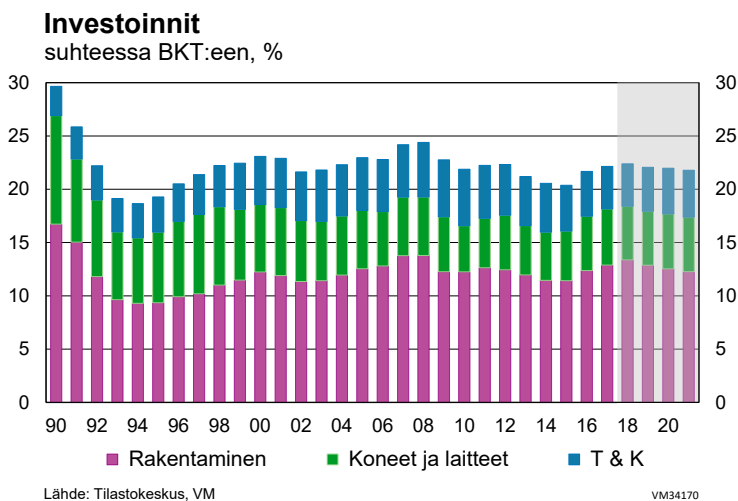
¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Laskevat asuntoinvestoinnit heiluttavat yksityisiä investointeja

Yksityisten investointien kasvuvauhti hidastuu koko ennustejaksolla syksyn ennusteesta. Hidastuminen johtuu useammasta syystä. Ennen kaikkea asuntoinvestointien palautuminen poikkeuksellisen korkealta tasoltaan lähemmäs normaalia tuo volatiiliteettia investointikehitykseen. Lisäksi maailmantalouden heikentyvät kasvunäkymät vähentävät teollisuuden ja muiden toimialojen investointihalukkuutta.

Investointien voimakas korkeasuhdanne vaikuttaisi siten olevan päättymässä. Toisaalta Suomessa on valmisteltu useita suuria investointihankkeita erityisesti metsäteollisuudessa jo useamman vuoden ajan. Ennusteessa oletetaan jonkin näistä käynnistyvän. Tästä huolimatta yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti hidastuu ennustekaudella edellisestä ennusteesta puoleen eli noin 1,5 prosenttiin vuosittain. Yksityisten investointien hidastuvan kasvu-uran takia niiden suhde BKT:hen jää noin 18 prosenttiin v. 2021.

Alkuvuoden 2018 yksityisten investointien kasvuvauhti on osoittautunut selvästi aiempia tietoja hitaammaksi. Kone- ja laiteinvestoinnit ovat uusimpien tietojen mukaan kääntyneet miinusmerkkisiksi. Sen sijaan talonrakennusinvestoinnit kasvavat v. 2018 voimakkaasti jo neljättä vuotta peräkkäin. Vuoden 2018 yksityisten investointien kasvun arvioidaan olevan reilut kaksi prosenttia.

Vuosi 2019 jää yksityisissä investoinneissa heikoksi, erityisesti koska asuntoinvestoinnit ovat supistumassa poikkeuksellisen korkealta, noin 43 000 asunnon, vuositasoltaan. Tästä antavat viitteitä asunnoille myönnettyjen rakennuslupien yli 15 prosentin väheneminen. Arviona on kuitenkin, että supistuminen kohti nk. normaalia – noin 30 000 asunnon tasoa – kestää useamman vuoden ajan. Väheneminen on nopeampaa v. 2019 ja hidastuu siitä eteenpäin.

Asuntoinvestointeja tukevat edelleen laajapohjainen sijoittajarakenne sekä kotitalouksien hyvä tulokehitys. Kokonaisinvestoinnit jäävät suunnilleen viime vuoden tasolle, kun myös julkiset investoinnit supistuvat.

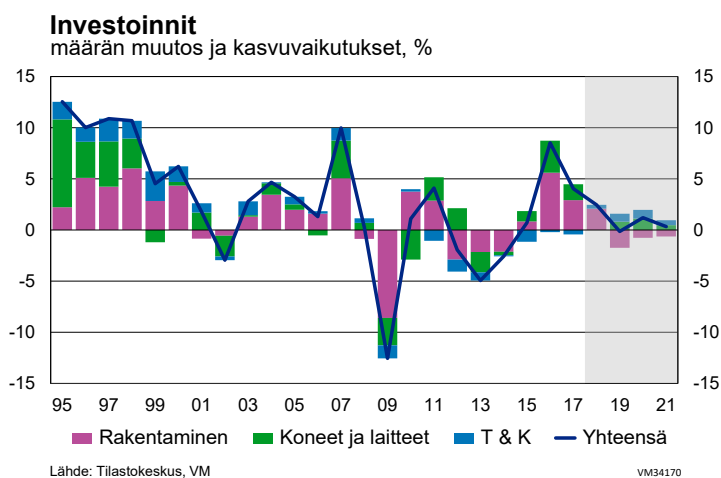
Vuosina 2020 ja 2021 yksityisten investointien kasvu jatkuu suunnilleen BKT:n kasvuvauhtia vastaavalla tasolla. Investointeja tukee edelleen negatiivisena säilyvä reaalikorko. Vuonna 2021 kasvun ennustetaan lähestyvän vähitellen pitkän aikavälin kasvuvauhtiaan.

Investointityypeittäin tarkasteltuna talonrakennusinvestoinnit vähenevät selvästi lähivuosina, koska myös monet liikerakennushankkeet ovat valmistumassa eikä vastaavaa kasvua ole nyt näköpiirissä. Muiden kuin asuntojen rakennuslupakuitiot ovat supistuneet tammi–syyskuussa noin 6 % viime vuoteen verrattuna. Pitkien rakennusaikojen vuoksi toimitila-, varasto- ja liiketilahankkeiden lupien vähentymisen näky investoinneissa kuitenkin vasta ensi vuonna.

Sen sijaan vuoden 2020 näkymät ovat muussa talonrakentamisessa jo paremmat johtuen useammasta suunnitellusta suurhankkeesta mm. metsäteollisuudessa sekä myös useasta sairaala- ja kouluhankkeesta. Suurhankkeiden toteutumistodennäköisyys on kasvanut, koska jo useammalle hankkeelle on myönnetty mm. ympäristö- ja rakennusluvat. Lisäksi kesällä ilmoitettiin yhdestä uudesta metsäteollisuuden suurhankesuunnitelmasta.

Korjausinvestointien ennustetaan säilyvän melko vakaina ja kasvavan ennustejaksolla noin puolentoista prosentin vuosivauhtia. Asuntojen korjaamisen arvioidaan olevan vilkkaampaa kuin muiden talonrakennusten.

Maa- ja vesirakennusalan kysyntätilanne vaikuttaa myyntitietojen perusteella selvästi heikentyneeltä. Tämä on hieman yllättävää, sillä rakentaminen on hyvin vilkasta ja myös julkiset investoinnit ovat olleet edelleen tänä vuonna kasvussa. Ennustetta on kuitenkin alennettu ja mvr-investointien ennustetaankin jäävän lähelle nollakasvua koko ennustejakson ajaksi. Pääpaino maa- ja vesirakentamisen investoinneissa on julkisella sektorilla ja vain noin kolmannes rakennelmista ja maanparannuksista on yksityisen sektorin investointeja.

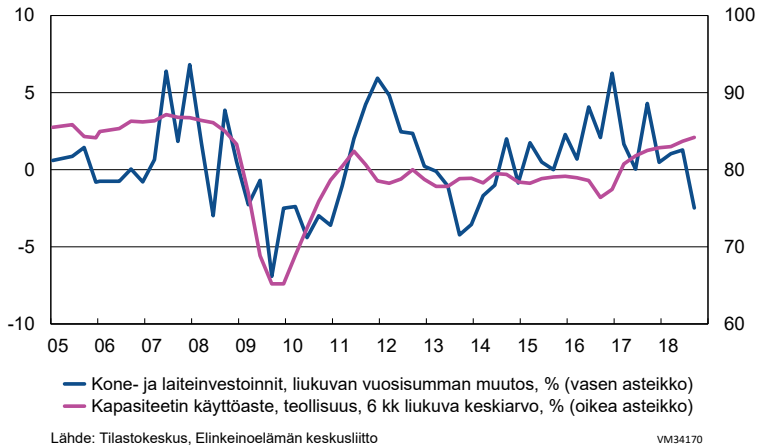

Teollisuuden kone- ja laiteinvestointien arvioidaan vähenevän v. 2018. Toimintaylijäämän kasvuvauhti hidastuu ennustekaudella, mikä myös hidastaa investointien kasvua. Palvelutoimialojen osuus kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinneista on yli puolet. Pidemmällä aikavälillä suunnitellut suurhankkeet voivat nostaa merkittävästi kone- ja laiteinvestointeja.

Hyvänä jatkuva työllisyyden kasvu tukee investointeja teknologiaan ja koulutukseen. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan investointien ennustetaan kasvavan tänä vuonna pari prosenttia ja nopeutuvan edelleen vuosina 2019 ja 2020.

Investointiennusteen riskinä on erityisesti asuntoinvestointien ennakoitua nopeampi korjaantuminen normaalille tasolle. Myös suurhankkeiden ajoitukseen liittyy luonnollisesti merkittäviä ylä- ja alasuuntaisia riskejä.

Investoinnit ja kapasiteetin käyttöaste

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2017	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	48,6	10,0	6,2	4,2	-3,5	-1,7	-1,3
asuinrakennukset	29,1	10,5	5,9	5,3	-4,2	-4,6	-2,7
muut talorakennukset	19,5	9,1	6,6	2,6	-2,3	2,6	0,6
Maa- ja vesirakennukset	9,6	10,2	0,2	0,4	0,0	0,9	0,0
Koneet ja laitteet	23,8	13,7	6,6	0,0	3,6	4,8	2
T&K-investoinnit ¹	18,0	-1,0	-2,3	2,1	4,4	4,6	2,5
Yhteensä	100,0	8,5	4,0	2,5	-0,1	1,2	0,3
yksityiset	81,6	8,7	4,6	2,2	0,8	1,6	1,2
julkiset	18,4	7,9	1,8	3,2	-4,1	-0,9	-3,8
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		22,1	22,4	22,4	22,1	22,0	21,8
yksityiset		17,9	18,2	18,2	18,1	18,2	18,1
julkiset		4,2	4,1	4,2	3,9	3,8	3,7

¹sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Julkisista investoinneista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtion investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus investoinneista on hyvin pieni. Julkisissa investointimenoissa on tyypillisesti ollut paljon vaihtelua, ja näin ennakoidaan olevan myös tulevana vuosina. Valtion investointimenoja ovat kasvattaneet kuluvana vuonna erityisesti hallituksen kärkihankkeet. Näiden päättyminen pienentää julkisia investointimenoja v. 2019. Vilkas sairaalarakentaminen pitää paikallishallinnon investointien tason korkealla lähivuosina. Julkisten investointien hinnan vuosimuutoksen arvioidaan nousevan pitkän aikavälin keskiarvon tuntumaan ennusteperiodilla.

1.4 Kotimainen tuotanto

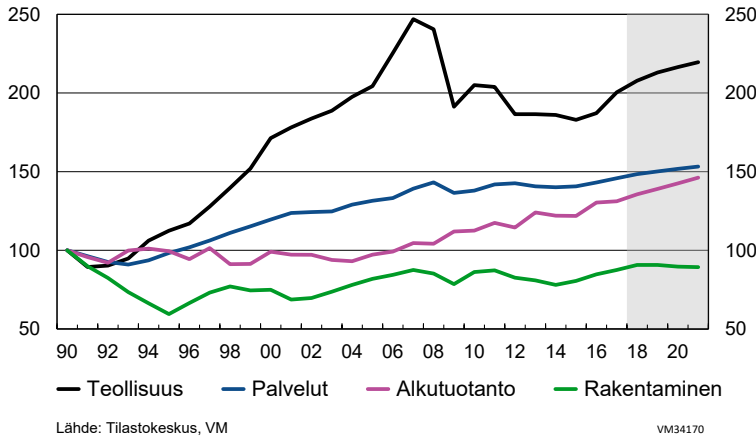
1.4.1 BKT

Talouskasvu hidastuu selvästi

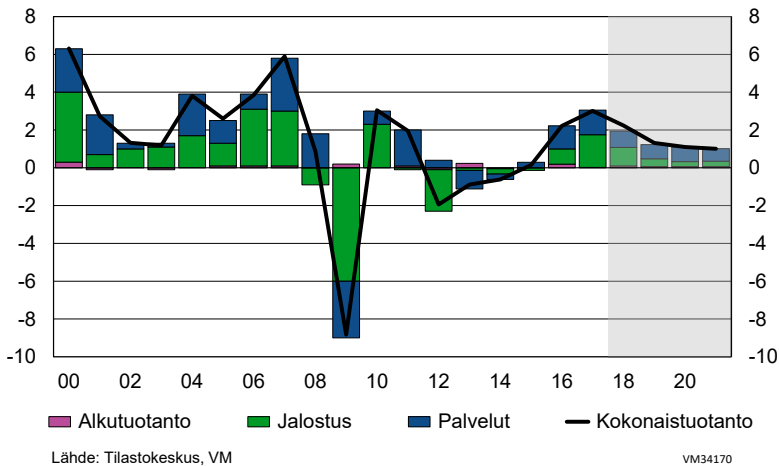
Kokonaistuotanto on lisääntynyt tänä vuonna laaja-alaisesti mutta viime vuotta hitaammin. Nopeimmin on kasvanut jalostuksen eli teollisuuden ja rakentamisen arvonlisäys. Palveluiden arvonlisäys on lisääntynyt vakaasti. Koko talouden arvonlisäys oli vuoden kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä 2,3 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Kokonaisarvonlisäyksen taso on kuitenkin edelleen noin puoli-toista prosenttia pienempi kuin ennen finanssikriisiä, koska teollisuustuotanto on yhä selvästi vähäisempää.

Viime vuodesta näyttää muodostuvan tämän suhdannenousun nopein kasvuvaihe. Tänä vuonna teollisuusyritysten tuotanto-odotukset ovat jo maltillistuneet ja kasvun esteet yleistyneet, työvoiman saatavuusongelmat lisääntyneet rakennustoiminnassa sekä palvelualoilla, ja myönnettyjen rakennuslupien määrä on kääntynyt laskuun. Tulevana vuosina kansainvälisestä kysynnästä on aiempaa vähemmän vetoapua Suomessa tapahtuvalle tuotannolle.

Tuotanto 1990=100

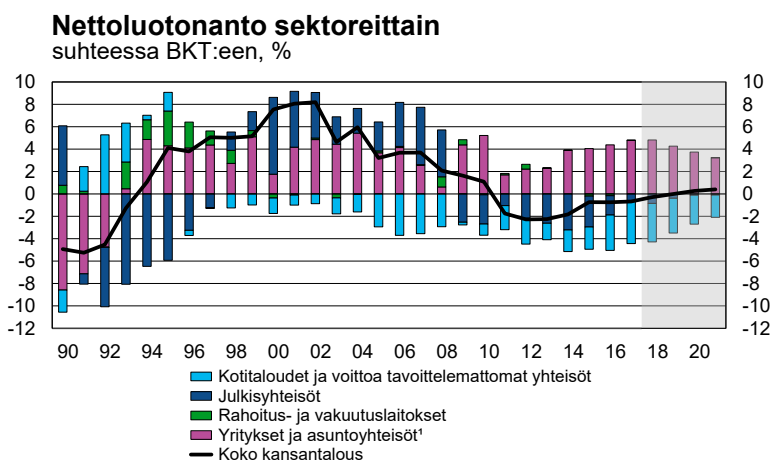
Kokonaistuotanto toimialoittain määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Lisääntyneistä kasvun hidasteista huolimatta tuotanto jatkaa vaimenevaa kasvua koko suhdanne-ennustejakson vuoteen 2021 saakka. Tämän ja ensi vuoden ajan teollisuustuotannon kasvu lisää koko talouden arvonlisäystä vahvimmin, sillä teollisuuden saamien uusien tilausten arvo on kasvanut selvästi. Siitä eteenpäin yksityisen palvelutuotanto kantaa isomman vastuun talouskasvusta.

Kasvun taustalla on runsaasta kansainvälisestä kysynnästä kertova vahva tilauskanta teollisuudessa, lukuisten aloitettujen yksityisten ja julkisten rakennushankkeiden eteneminen sekä talouden rakennemuutos, joka näkyy vahvana yksityisten

palvelujen kysyntänä. Vaikka nopeimman kasvun vaihe näyttäisi olevan ohi, kyselyt viittaavat tuotannon ja myynnin jatkuvan ainakin seuraavat puoli vuotta. Lisäksi ennusteen taustaoletukset maailmankaupan ja -talouden kasvun jatkumisesta tukevat vieniin suuntautuvan teollisuustuotannon ja siten välillisesti liike-elämän palvelutuotannon kasvunäkymiä. Erityisesti Suomen tärkeimmän kauppalueen Euroopan tuonnin kasvu edesauttaa investointi- ja välituotteita valmistavaa suomalaista teollisuutta. Laaja-alaisesta kasvupohjasta ja vahvasta toimeliaisuudesta johtuen koko talouden arvonlisäys kasvaa tänä vuonna runsaat kaksi prosenttia. Kasvuvauhti hidastuu tulevina vuosina, mutta kokonaistuotanto lisääntyy yhä noin prosentin v. 2021.

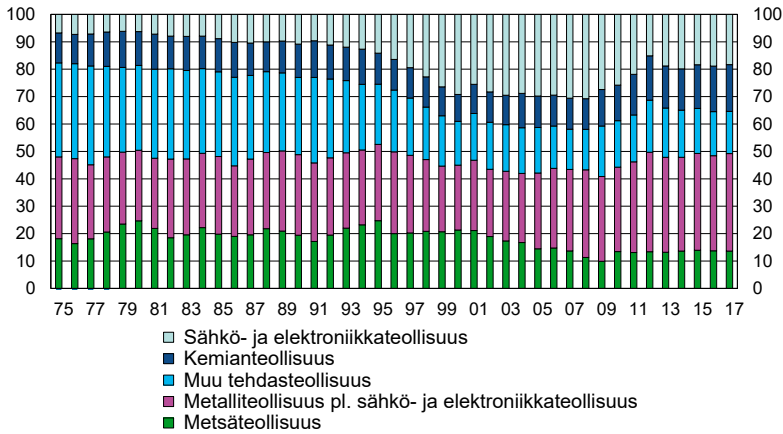
VM34170

1.4.2 Jalostus

Teollisuuden tuotanto kasvun ajurina tänä ja ensi vuonna

Teollisuuden tuotanto lisääntyi alkuvuonna eli vuoden kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen aikana 3,4 % vuodentakaisesta. Erityisen vahvaa kasvu oli metalliteollisuudessa, ja nimenomaan sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa. Myös energian tuotanto lisääntyi nopeasti. Sen sijaan metsäteollisuuden tuotanto jäi vuodentakaisista pienemmäksi, vaikka viime vuoden lopulla alan kapasiteetti lisääntyi merkittävästi.

Tehdasteollisuus toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

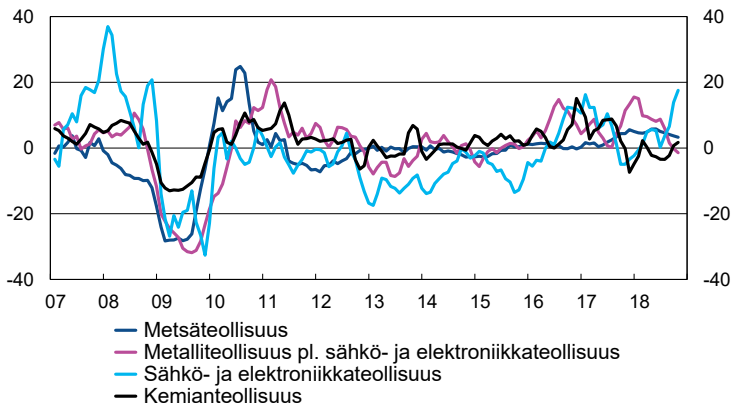
Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Valtaosa teollisuustuotannosta on vientiin meneviä raaka-aineita ja investointita-
varoita, joiden kysyntä on kohentunut maailmantalouden ja -kaupan vauhdittu-
essa sekä talouskasvun lisätessä kapasiteetin käyttöä. Lisäksi suomalaisen yritystoi-
minnan kustannuskilpailukyky parantui yksikkötyökustannuksilla mitattuna viime
vuonna, sillä koko talouden työvoimakustannukset tuotettua yksikköä kohti supis-
tuivat nimellisesti runsaat kaksi prosenttia. Alkuvuonna työkustannukset ovat kää-
ntyneet nousuun. Tuottavuuskehitys on ollut vaatimatonta samanaikaisesti, kun an-
siotason nousuvauhti on kiihtynyt. Teollisuusyritysten tilauskanta on erittäin vahva
erityisesti metsä-, rakennustuote- ja teknologiateollisuudessa, ja se takaa tuotan-
non jatkumisen keskimäärin kuukausiksi eteenpäin.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

3 kk:n liukuvan ka:n muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Suhdannetiedustelujen mukaan parhaat kasvuedellytykset lähikuukausina ovat teknologia- ja kemianteollisuudessa. Heikoimmat tuotanto-odotukset taas ovat metsäteollisuudessa, jossa sellun, kartongin sekä sahatavaran kysyntä lisää tuotantoa, mutta paperin maailmanlaajuinen kysynnän väheneminen supistaa sitä. Kokonaisuudessaan teollisuustuotanto lisääntyy tänä vuonna noin kolme prosenttia positiivisten suhdannenäkymien ja vahvan tilauskannan myötä.

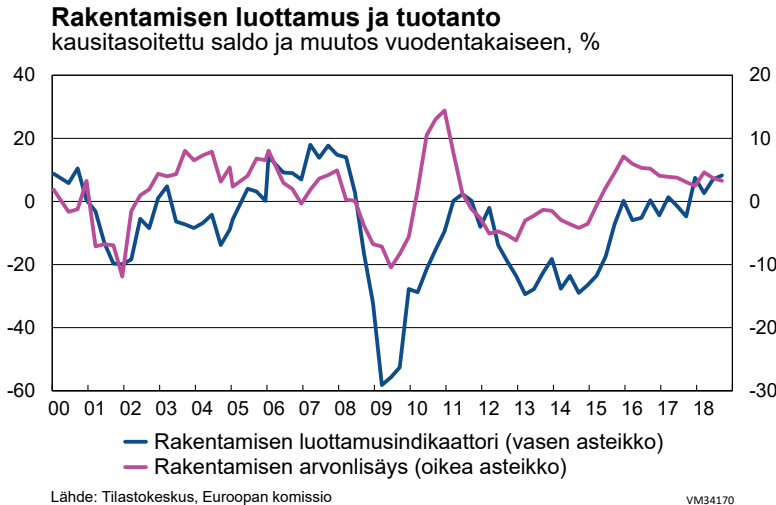
Lähi vuosina vientikysyntä lisääntyy maailmankaupan kasvaessa vaikkakin hidastuen. Tuonnin odotetaan lisääntyvän seuraavina vuosina erityisesti suomalaisyrityksille tärkeillä Euroopan markkinoilla. Tuotantokapasiteetin lisäykset ja yritysten ponnistelut tuotteidensa kilpailukyvyyn kohentamiseksi tukevat teollisuuden tuotantoa seuraavina vuosina. Teollisuuden arvonlisäys kasvaa hidastuen niin, että v. 2021 kasvuvauhti on noin 1½ %. Kasvusta huolimatta teollisuustuotannon taso jää v. 2021 yhä kymmeneksen pienemmäksi kuin huippuvuonna 2007.

Uudisrakentamisen kasvutrendi päätymässä

Rakentamisen arvonlisäys on kasvanut yhtäjaksoisesti kolmen ja puolen vuoden ajan. Kasvu jatkui myös alkuvuonna, sillä tuotanto lisääntyi 3,7 %. Kasvua tuki vahva uudistalonrakennustoiminta, kun taas maa- ja vesirakentaminen supistui. Talonrakentaminen oli vahvaa erityisesti asuin- sekä liike- ja toimistorakennuskohteissa. Tähän vaikuttivat lisääntynyt asuntokysyntä kasvukeskuksissa sekä yritysten kapasiteetin laajennus- ja korvaushankkeet. Kasvu jakautuu kuitenkin alueellisesti epätasaisesti, koska uudisrakentaminen on vilkkaampaa kasvukeskuksissa kuin niiden ulkopuolella. Korjausrakentamisen tarve on suuri erityisesti asuin- ja toimistorakennuksissa.

Rakentamisen suhdannenäkymät eivät tiedustelujen mukaan kesällä enää kohentuneet ja tuotanto-odotukset kääntyivät laskuun. Lisäksi rakennuslupien määrä on alkuvuonna supistunut. Moni suuri rakennuskohde on valmistumassa lähiaikoina ja osa niistä on ollut kertaluonteisia, joten tilalle ei heti ole tulossa uusia vastaavia projekteja. Tuotannon taso on korkea ja kapasiteetti on alalla lähes täyskäytössä. Lisäksi rakennusala vaivaa päätoimialoista yleisimmin ammattitaitoisen työvoiman puute. Käynnissä olevien rakennushankkeiden tukemana rakennusalan tuotanto lisääntyy tänä vuonna yhä 3½ %, mutta rakennustoiminta ei enää ole nopeimmin kasvava toimiala taloudessa.

Rakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa vilkkaana myös seuraavina vuosina, mutta uudiskohteiden aloitusten määrä kääntyy myönnettyjen rakennuslupien perusteella ensi vuonna laskuun. Vuosina 2020–2021 painopiste on muutamissa suurissa uudisrakennushankkeissa sekä korjausrakentamisessa, joten kokonaisuutena rakentamisen arvonlisäys supistuu näinä vuosina maltillisesti.

1.4.3 Palvelut

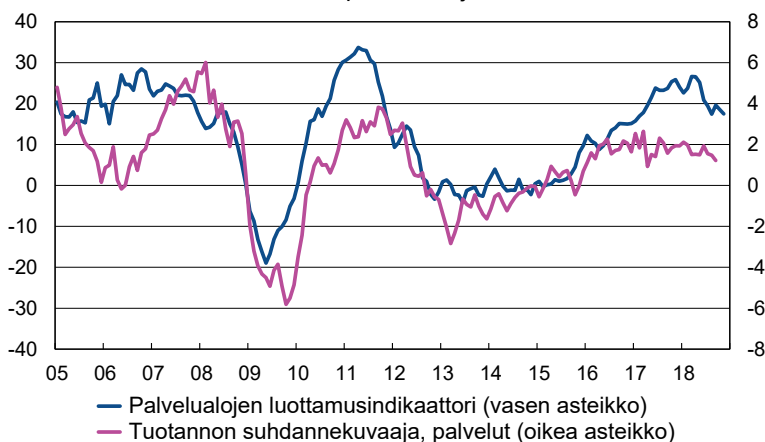
Yksityiset palvelut toimivat talouskasvun perustana vuosina 2020 ja 2021

Palvelutuotanto on kasvanut yhtäjaksoisesti yli kolmen vuoden ajan ja alkuvuonna kasvu oli yhä pari prosenttia. Palveluiden arvonlisäys kasvoi yksityisillä toimialoilla nopeasti ja julkisilla niukasti. Vahvimmin lisääntyivät liike-elämän palvelut lukuun ottamatta rahoitus- ja vakuutus toimintaa. Myös kuluttajapalvelujen myynti lisääntyi ostovoiman parantuessa.

Yksityisten palveluiden suhdannetilanne on vahva. Myynti on kasvussa ja sen odotetaan yleisesti jatkavan kasvuaan seuraavat kuukaudet. Kysynnän puute vaivaakin aiempaa harvempia palvelualan yrityksiä. Sen sijaan ammattitaitoisen työvoiman saanti koetaan suurimpana kasvun esteenä palvelutoiminnassa, erityisesti tieto- ja viestintä- sekä kiinteistöpalveluyrityksissä. Silti näiden alojen yritykset odottavat myynnin kasvun jatkuvan loppuvuoden aikana. Tänä vuonna palveluiden arvonlisäys kasvaa lähes 2 % viime vuodesta.

Palvelutuotanto

muutos vuodentakaiseen, prosenttia ja saldoluku, 3 kk

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

Palvelutuotantoa tukee jatkossa muiden toimialojen kysyntä ja kotitalouksien myönteinen tulokehitys, joten palvelualojen kasvulle on edelleen hyvät edellytykset. Kansainvälinen kysyntä lisää ulkomaista, ja välituotteiden kautta myös kotimaista, kysyntää palvelevaa palvelutuotantoa. Kasvun rajat alkavat kuitenkin tulla entistä selvemmin vastaan ja suhdannekehitys hidastuu pitkään jatkuneen voimakkaan kasvuvaiheen jälkeen. Ensi vuodesta lähtien palvelutuotannon kasvu hidastuu hieman tästä vuodesta ja jatkaa keskimäärin prosentin vuosivauhdissa.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2017	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	Keskimäärin
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia						2017/2007
Teollisuus	21,1	2,3	7,1	3,5	2,5	1,6	1,4	-2,1
Rakentaminen	7,1	5,1	3,3	3,5	-0,0	-1,2	-0,3	-0,0
Maa- ja metsätalous	2,7	7,0	0,6	3,4	2,5	2,6	2,5	2,3
Teollisuus ja rakentaminen	28,2	3,0	6,1	3,5	1,9	0,9	1,0	-1,6
Palvelut	69,1	1,7	1,9	1,8	1,1	1,1	1,0	0,5
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	2,2	3,0	2,2	1,3	1,1	1,0	-0,2
Bruttokansantuote markkinahintaan		2,5	2,8	2,5	1,5	1,3	1,1	0,0
Kansantalouden työn tuottavuus		1,9	2,0	-0,2	0,6	0,6	0,9	0,1

¹Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

1.5 Työvoima

Työllisyyden kasvu jatkuu myös vuonna 2019

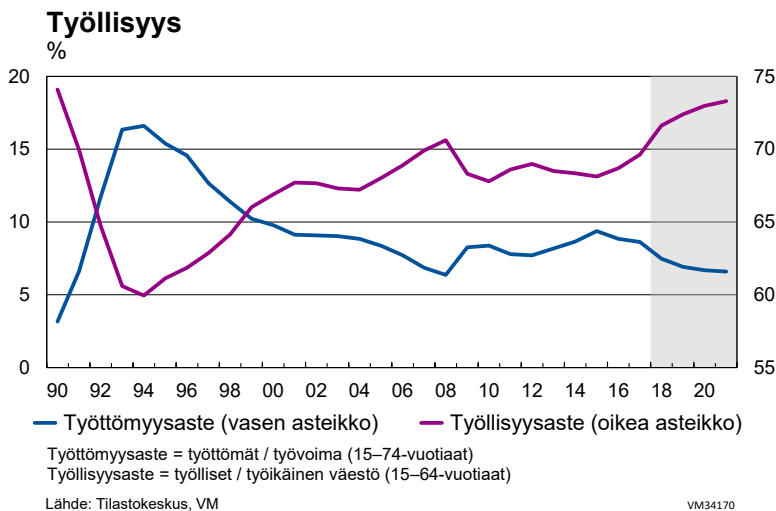
Työllisyyden kasvu on vuoden 2018 aikana ollut jopa nopeampaa kuin mitä taloudellisen aktiiviteetin perusteella voisi olettaa. Työllisten määrä nousi työvoimatutkimuksen mukaan tammi-lokakuussa 2,7 % vuodentakaiseen verrattuna. Työllisyysasteen trendi oli lokakuussa 71,8 %.

Tehdyt työtunnit ovat v. 2018 kasvaneet lähes yhtä paljon kuin työllisten määrä. Niin sanotun aktiivimallin mahdollinen pätkätöitä lisäävä vaikutus näyttäisi jäävän pieneksi, sillä osa-aikaisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista ei työvoimatutkimuksen mukaan ole juurikaan kasvanut vuodentakaiseen verrattuna.

Työvoiman kysyntä on edelleen parantunut. Avoimia työpaikkoja oli vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä Tilastokeskuksen mukaan selvästi enemmän kuin vuotta aiemmin. Suomalaisten yritysten työllisyysodotukset olivat lokakuussa Euroopan komission luottamusindikaattorien mukaan edelleen huippulukemissa. Vakanssias- teella, eli avoimien työpaikkojen osuudella kaikista työpaikoista, mitattuna työvoiman kysyntä on Suomessa kuitenkin vain EU:n keskitasolla.

Työllisten määrä nousee v. 2018 2,5 % edellisvuotta korkeammaksi. Koko vuoden 2018 työllisyysasteen ennakoidaan nousevan 71,6 prosenttiin.

Työttömyys on laskenut v. 2018 ripeästi sekä Tilastokeskuksen työvoimatutkimuk- sen että työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Työttömyysasteen trendi oli lokakuussa 7,2 %. Työttömien määrä on laskenut kaikilla alueilla ja kaikissa ikäryhmissä. Työllisyyden nopean kasvun vetämänä työttömien määrä vähenee tänä vuonna selvästi edellisvuotta enemmän. Ennuste koko vuoden 2018 työttö- myysasteeksi on 7,5 %.

Taloukasvun hidastumisesta huolimatta reaali-palkkojen maltillinen kehitys ylläpitää työvoiman kysyntää vuosina 2019–2020. Työttömien ja piilotyöttömien melko suuresta määrästä sekä työvoiman tarjontaa lisäävistä toimenpiteistä johtuen työvoiman tarjonta ei koko talouden tasolla vielä rajoita työllisyyden ja talouden kasvua. Työmarkkinoiden kireys, eli avointen työpaikkojen suhde työttömien määrään, on ylittänyt v. 2008 suhdannehuipun tason, mutta on Suomessa edelleen varsin matala verrattuna Ruotsiin, Saksaan tai Yhdysvaltoihin.

Työllisten määrä kasvaa 0,8 % v. 2019 ja 0,6 % v. 2020. Työllisyysaste nousee 72,4 prosenttiin v. 2019 ja edelleen 73 prosenttiin v. 2020. Taloukasvun hidastuessa ja työvoimakustannusten nousun jatkuessa työllisyyden kasvu käytännössä pysähtyy v. 2021.

Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrät ovat edelleen selvästi suuremmat kuin edellisen suhdannehuipun aikana v. 2008. Vuoden 2018 aikana näiden työttömien ns. ”kovassa ytimessä” olevien henkilöiden lukumäärät ovat vähentyneet selvästi, mikä luo tilaa työttömyysasteen laskulle. Työttömyysaste laskee 6,9 prosenttiin v. 2019 ja edelleen 6,6 prosenttiin vuoteen 2021 mennessä.

Vaikka työvoiman tarjonta koko talouden tasolla on riittävää, voidaan tietyissä ammattiryhmissä havaita jo työvoimakapeikkoja. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometrin ja TEM:in ammattibarometrin mukaan työnantajilla on pulaa

erityisesti rakentamisen ja kiinteistöpalvelujen ammattilaisista sekä informaatio-, sosiaali- ja terveystalouden asiantuntijoista.

Työvoimakapeikkojen purkamista voidaan edistää panostamalla osaamiseen ja koulutukseen, parantamalla työntekijöiden kannustimia sekä lisäämällä työperäistä maahanmuuttoa. Viime kädessä työvoimakapeikot johtavat työvoimapolusta kärsivillä aloilla korkeampaan palkkatasoon.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4109	4114	4123	4130	4131	4123
muutos	7	5	9	7	1	-8
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3463	3451	3439	3431	3423	3416
muutos	-13	-12	-12	-8	-8	-7
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2448	2474	2535	2556	2571	2577
siitä 15–64-vuotiaat	2379	2403	2463	2484	2498	2504
Työttömät (15–74-vuotiaat)	237	234	205	190	184	182
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	68,7	69,6	71,6	72,4	73,0	73,3
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	8,8	8,6	7,5	6,9	6,7	6,6
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	16	17	15	15	15	15

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Vuosien 2018 ja 2019 palkankorotuksista neuvoteltiin toimialoittain. Sopimuskorotukset noudattavat pääosin teknologiateollisuuden viitoittamaa linjaa. Sopimuskorotusten päälle tulevien palkkaliukumien kasvuvauhti kiihtyy hieman v. 2019, mutta liukumukset pysyvät korkeasuhdanteeseen nähden maltillisina. Nimellisansioiden arvioidaan kasvavan 1,8 % v. 2018 ja 2,7 % v. 2019.

Työllisyyden ja nimellisansioiden kasvaessa koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 4,6 % v. 2018 ja 3,5 % v. 2019.

Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän lähivuosina 2000-luvun keskimääräistä, noin kolmen prosentin vuosittaista kasvuvauhtia. Vuonna 2020 ansiotason nousua lisää hetkellisesti myös julkisen sektorin lomarahaleikkausten poistuminen, jolloin nimellisansioiden ennustetaan nousevan 3,0 % ja koko talouden palkkasumman 3,6 %. Vuonna 2021 nimellisansiot kasvavat 2,8 % ja koko talouden palkkasumma 3,0 %.

Taulukko 12. Käytettävissä oleva tulo

	2017	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	Keskimäärin
	osuus, %	muutos, prosenttia						2017/2007
Palkansaajakorvaukset	57,3	1,7	0,7	3,7	2,9	3,8	2,7	2,0
Palkat ja palkkiot	47,0	1,4	2,2	4,6	3,5	3,6	3,0	2,2
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	10,3	2,5	-5,9	0,1	-0,8	4,4	1,4	1,0
Omaisuus- ja yrittäjätulot, netto	28,2	9,0	11,8	6,9	6,1	4,2	4,2	0,9
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	15,7	5,9	1,5	3,3	2,9	2,1	2,2	3,1
Kansantulo	100,0	4,1	3,7	4,6	3,7	3,6	3,1	1,8
Käytettävissä oleva tulo			3,6	4,3	3,5	3,4	3,0	1,8
Bruttokansantulo, mrd. euroa		219,2	226,5	236,2	244,4	252,7	260,2	

Taulukko 13. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työ kustannukset tuoteyksikköä kohti

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	Keskimäärin
	muutos, prosenttia						2017/2007
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	-0,3	1,2	2,0	2,3	2,1	1,4
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,3	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	0,5
Ansiotasoindeksi	0,9	0,2	1,8	2,7	3,0	2,8	2,4
Reaalinen ansiotaso ¹	0,5	-0,6	0,7	1,3	1,4	1,0	0,9
Keskiansiot ²	0,7	0,3	2,1	2,8	3,1	2,9	2,3
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	-0,6	-2,3	1,5	1,4	2,6	1,7	2,2

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

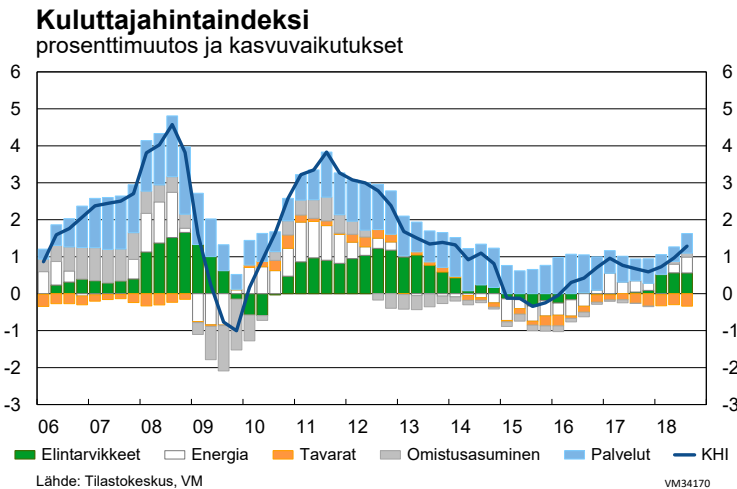
² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Vuoden 2018 aikana inflaatio on kiihtynyt selvästi edellisvuoteen nähden. Loka-kuussa kansallisen kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli jo 1,5 %, kun vuotta aiemmin vastaava luku oli 0,5 %. Kuluttajahintoja ovat nostaneet erityisesti muutokset energiahinnoissa. Kuluvana vuonna öljyn hinta on ollut edellisvuotta korkeammalla tasolla, mutta myös sähkön hinta on lähtenyt selvään nousuun vuoden puolivälistä lähtien. Hintojen nousu on ollut edellisvuotta laaja-alaisempaa ja siihen ovat vaikuttaneet myös muutokset välillisessä verotuksessa, jotka kiihdyttävät inflaatiota arviolta 0,4 prosenttiyksikköä. Ennuste vuoden 2018 inflaatioksi on 1,2 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna.

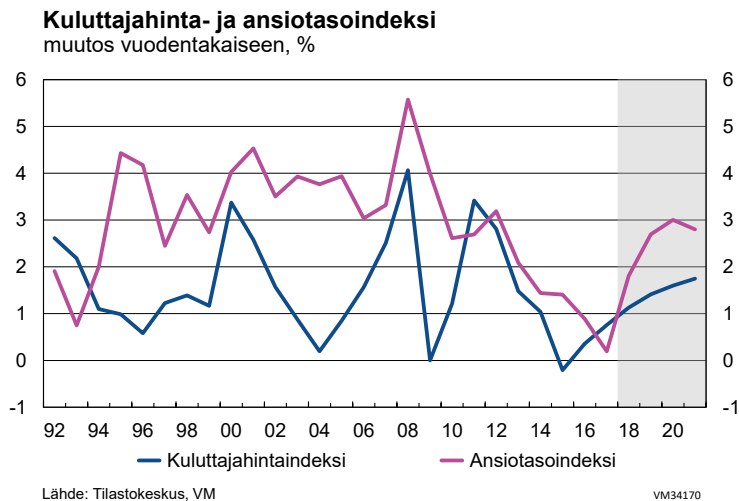
Vuoden 2019 alkupuolella inflaation odotetaan hidastuvan hieman energiahintojen pohjavaikutusten pienentyessä sekä raakaöljyn viimeaikaisen hintakehityksen johdosta. Öljyn hinta on kääntynyt selvään laskuun vuoden 2018 viimeisellä neljänneksellä edelliseen neljännekseen nähden, mutta sen odotetaan kuitenkin nousevan maltillisesti ennustejaksolla.

Inflaatio on v. 2019 1,4 %. Inflaatiota kiihdyttävät palvelu-, elintarvike- ja energiahintojen nousu, mutta tavaroiden hintojen vaikutus inflaatioon jää vuoden 2018 tavoin negatiiviseksi. Ansiotason noustessa palveluiden hintojen odotetaan nousevan kuluva vuotta nopeammin. Palkankorotusten ja energiahintojen nousun välillisten vaikutusten tukemana myös elintarvikkeiden hintojen odotetaan jatkavan kasvuaan.

Inflaatiopaineiden odotetaan kokonaisuutena kasvavan hitaasti ennustejakson seuraavina vuosina. Palveluiden hintojen nousun odotetaan vähitellen nopeutuvan ennustejaksolla palkankorotusten heijastuessa hintoihin. Kulutuskysynnän ja raaka-aineiden hintojen kasvu on kuitenkin maltillista. Euroalueella markkinakorkojen odotetaan lähtevän nousuun, joka osaltaan hillitsee inflaatiota. Vuosina 2020 ja 2021 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,6 % ja 1,7 %.

Euroalueella inflaatio nopeutui vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä yli kahteen prosenttiin energiahintojen ajamana. Inflaation odotetaan kuitenkin jälleen hidastuvan alle kahteen prosenttiin alkuvuodesta 2019. Pohjainflaatio on edelleen maltillista ja näkemykset seuraaville vuosille eivät lupaa tähän merkittävää nousua. Euroopan keskuspankin asiantuntijakyselyn arvioissa euroalueen inflaation odotetaan vuosina 2018–2020 pysyttelevän 1,7 prosentissa. Vuonna 2018 inflaatio on Suomessa ollut euroalueen keskiarvoa hitaampaa erityisesti tavaroiden hintakehityksen vaikutuksesta. Inflaation ennakoidaan myös pysyvän ennustejaksolla hieman euroalueen keskiarvon alapuolella.

Taulukko 14. Hintaindeksijä

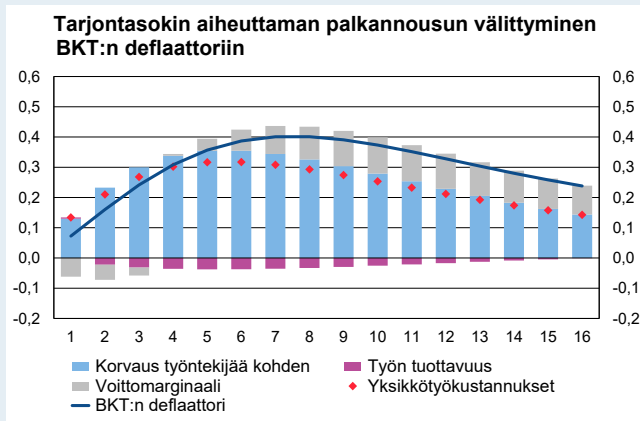
	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	Keskimäärin
	muutos, prosenttia						2017/2007
Vientihinnat ¹	-2,1	3,1	3,4	2,6	2,0	1,5	0,2
Tuontihinnat ¹	-2,5	3,5	3,8	3,3	2,3	1,7	0,2
Kuluttajahintaindeksi	0,4	0,7	1,2	1,4	1,6	1,7	1,5
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	0,4	0,8	1,2	1,5	1,6	1,7	1,8
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-1,2	5,2	5,0	3,4	2,3	2,0	1,5
Rakennuskustannusindeksi	0,5	0,3	2,3	2,5	2,4	2,4	1,3

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

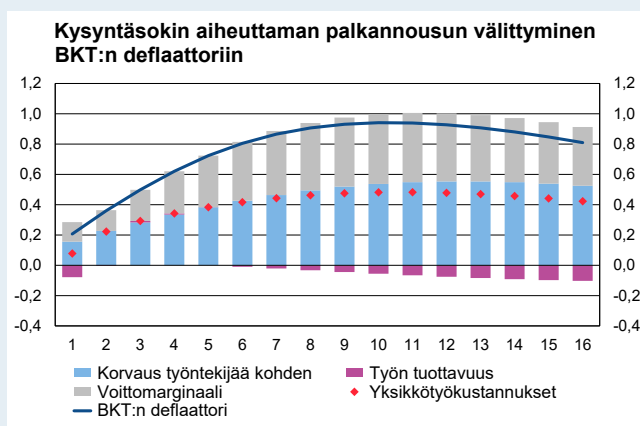
KEHIKKO: PALKKOJEN ROOLI INFLAATION KIIHTYMISSÄ

Palkkatason ja inflaation välinen suhde on mielenkiintoinen ja työvoimakustannusindikaattoreita hyödynnetään yleisesti hintatason ennustamisessa. Nykytilanteessa esimerkiksi euroalueella ansiotason nousua pidetään edellytyksenä pohjainflaation kiihtymiselle. Palkkojen ja hintojen välinen yhteys ei kuitenkaan ole yksiselitteinen vaan riippuu taustalla vaikuttavista tekijöistä, kuten siitä, johtuuko palkkojen nousu tarjonta- vai kysyntäpuolen tekijöistä.

Kehikossa tarkastellaan erilaisten sokkien välittymistä hintoihin Suomessa valtiovarainministeriön KOOMA-mallilla. Tarkemmin ottaen kehikossa tarkastellaan tarjonta- ja kysyntäsokkien vaikutusta bruttokansantuotteen deflaattoriin ja sen komponentteihin. Tarjontasokkina on käytetty palkkamarginaalisokkia ja vastaavasti kysyntäsokkina riskipreemiosokkia. Euroopan keskuspankki on tarkastellut aihetta hiljattain koko euroalueen osalta hyödyntäen New Area-Wide Model (NAWM) DSGE-mallia (ECB Economic Bulletin, Issue 5 / 2018).

Tyypillinen negatiivinen tarjontasokki työmarkkinoilla nostaa sekä palkkoja että yksikkötyökustannuksia, mutta pienentää voittomarginaaleja lyhyellä aikavälillä. Kuviossa 1 on esitetty palkkamarginaaliin kohdistuvan sokin vaikutus BKT:n deflaattoriin ja sen komponentteihin. Sokin seurauksena palkkakustannukset ja sitä kautta myös yritysten kustannukset sekä hinnat nousevat. Tämä johtaa kysynnän, tuotannon ja työllisyyden vähenemiseen. Laskevan kysyntäkäyrän sekä hintajäykkyysien johdosta yritykset voivat kuitenkin vain osittain ja asteittain viedä kustannusten nousun hintoihin. Tämän vuoksi voittomarginaalit pienenevät lyhyellä tähtäimellä perusuraan nähden. Yksikkötyökustannukset nousevat hieman palkkoja hitaammin, koska työn tuottavuus paranee hieman. Johtuen työn tuottavuuden lisäys vaikuttaa hintoihin laskevasti, kasvu on esitetty kuviossa käänteisesti.

Palkkojen ja yksikkötyökustannusten reaktio kysyntäsokkiin on luonteeltaan erilainen verrattuna edellä esitettyyn tarjontasokkiin. Kuvio 2 kuvaa riskipreemiosokin vaikutusta palkkoihin ja sen välittymistä BKT:n deflaattoriin. Kysyntäsokki johtaa sekä tuotannon kasvuun että pääoman ja työpanoksen suurempaan kysyntään, mikä lisää sekä palkkoja että työllisyyttä. Kysynnän kasvaessa yritykset voivat nostaa hintojaan ja voittomarginaalit kasvavat. Sokin seurauksena myös työn tuottavuus kohenee, jolloin yksikkötyökustannukset nousevat palkkakustannuksia hitaammin, joka nostaa voittoja entisestään.

Pohjimmiltaan analyysi osoittaa, että sokkien lähteellä on merkitystä palkkakehityksen välittymisellä hintoihin. Kysyntäsokin seurauksena hinnat reagoivat selvästi palkkoja enemmän, kun taas tarjontasokin seurauksena hinnat reagoivat lyhyellä aikavälillä palkkoja vähemmän.

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Suomen talouden hyvä suhdannetilanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Hallituksen päättämät julkisten menojen kasvua hillitsevät toimet ovat myötävaikuttaneet myös alijäämän pienenemiseen. Talouskasvu jatkuu kohtuullisena vielä v. 2019, jolloin julkisen talouden rahoitusasema tasapainottuu. Ensi vuosikymmenen alkupuolella talouskasvun arvioidaan hidastuvan vajaaseen prosenttiin, ja sitä myöten myös julkisen talouden rahoitusasema alkaa heiketä jälleen.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen alenee alle 60 prosentin rajan v. 2018. Nimellisesti julkinen talous kuitenkin velkaantuu edelleen. Suotuisasta suhdannetilanteesta huolimatta julkinen velkasuhde on alentunut hyvin verkkaisesti. Julkisen talouden puskurit ovat edelleen hyvin ohuet kohtaamaan seuraavaa laskusuhdannetta. Esimerkiksi edellisen finanssikriisin jälkeen velkasuhde nousi yli 30 prosenttiyksikköä.

Kun julkisen talouden rahoitusasemasta puhdistetaan suhdanteen vaikutus, on julkinen talous rakenteellisesti alijäämäinen. Talouden suotuisa suhdannevaihe peittää alleen myös julkisen talouden pidemmän aikavälin rakenteelliset ongelmat. Väestö ikääntyy ja se näkyy erityisesti kasvupaineena hoito- ja hoivamenoissa. Julkisen talouden tulisi olla 2020-luvun alussa huomattavan ylijäämäinen, jotta se olisi kestävällä pohjalla kohtaamaan väestön ikääntymisestä aiheutuvat paineet.

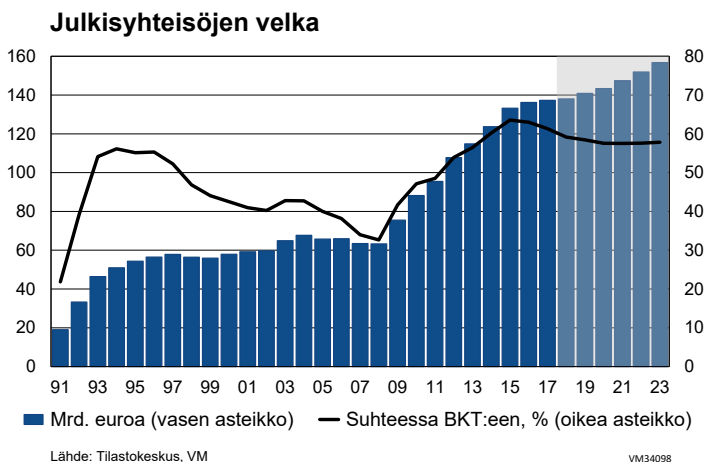
Valtionhallinto on julkisen talouden sektoreista alijäämäisin. Alijäämä pienenee ennustejaksolla verotulojen kasvun sekä maltillisen menokehityksen myötä. Suhdannevaihtelut heijastuvat selvimmin valtiontalouden rahoitusasemaan erityisesti verotulojen suuren suhdanneherkkyyden vuoksi. Paikallishallinnon alijäämä kasvaa v. 2018, sillä kuntien verotulot laskevat viime vuodesta, kun taas sekä kulutus- että

investointimenot kasvavat. Kuntien verokertymää v. 2018 pienentävät viime vuoden kertaluonteisten suotuisten tekijöiden poistuminen. Paikallishallinnon alijäämä pienenee kuitenkin hiljalleen jatkuvuolina.

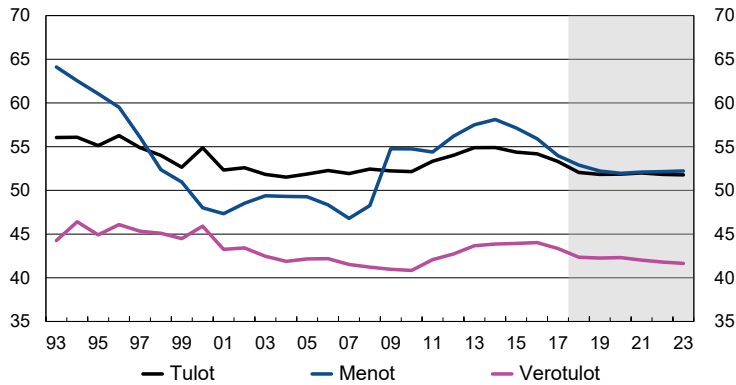
Vuonna 2021 osa paikallishallinnon tehtävistä siirtyy maakunnille maakunta- ja soite-uudistuksen myötä. Aloittava maakuntahallinto on alijäämäinen. Maakuntahallinnon alijäämä johtuu pitkälti sairaanhoitopiirien monista jo aikaisemmin päätetyistä toimitilainvestoinneista, jotka siirtyvät Maakuntien tilakeskukselle.

Sosiaaliturvarahastoihin kuuluvat työeläkelaitokset ovat ylijäämäisiä. Työeläkelaitosten ylijäämä pysyttelee vajaassa prosentissa ennustejaksolla. Yhtäältä eläkemeno kasvat ripeästi, mutta toisaalta suotuisa talouskehitys lisää eläkemaksutuloja ja korkojen nousu omaisuustuloja. Muut sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisiä. Työttömyysmenojen arvioidaan alenevan edelleen, ja työttömyysvakuutusmaksua oletetaan alennettavan ennustejaksolla. Maksun alentaminen pienentää muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämää, ja sitä myöten muut sosiaaliturvarahastot ovat tasapainossa.

Menoaste eli menojen suhde BKT:hen alenee lähivuosina. Menoastetta alentavat hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet sekä alenevat työttömyysmenot. Veroastetta eli verojen ja veronluonteisten maksujen suhdetta BKT:hen ovat puolestaan alentaneet kilpailukykysojimus sekä veronkevennykset. Veroaste pysyy suurin piirtein ennallaan lähivuosina.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 15. Julkisyhteisöt¹

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	35,6	37,2	37,4	39,4	40,6	41,9
Tuotannon ja tuonnin verot	31,1	31,5	32,6	33,3	33,9	34,4
Sosiaalivakuutusmaksut	28,0	27,4	28,2	28,5	30,1	30,5
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	95,2	97,0	98,8	101,9	105,3	107,6
Muut tulot ³	22,5	23,2	23,3	23,8	24,5	26,3
siitä korkotulot	1,9	1,8	1,8	2,0	2,1	2,3
Tulot yhteensä	117,1	119,3	121,4	124,9	129,1	133,2
Kulutusmenot	51,6	51,2	52,8	54,2	56,1	57,8
Tukipalkkiot	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6
Sosiaalietuudet ja -avustukset	42,2	42,7	43,3	44,3	45,4	46,8
Muut tulonsiirrot	5,7	5,3	5,4	5,5	5,7	5,9
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	50,6	50,7	51,3	52,5	53,8	55,3
Pääomamenot ⁴	9,2	9,4	10,1	9,8	10,0	9,8
Muut menot	9,4	9,5	9,2	9,3	9,5	10,6
siitä korkomenot	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1	2,2
Menot yhteensä	120,8	120,8	123,4	125,9	129,3	133,4
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-3,7	-1,5	-2,0	-0,9	-0,3	-0,3
Valtionhallinto	-5,7	-4,0	-3,1	-1,6	-1,7	-0,7
Paikallishallinto	-0,9	-0,3	-1,4	-1,3	-1,0	-0,9
Työeläkelaitokset	2,4	2,0	2,1	2,0	2,2	2,3
Muut sosiaaliturvarahastot	0,5	0,8	0,4	-0,1	0,2	-0,0
Perusjäämä ⁵	-3,3	-1,0	-1,7	-0,8	-0,2	-0,3

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 16. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	suhteessa bruttokansantuotteen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	44,0	43,3	42,3	42,2	42,3	42,0
Julkisyyhteisöjen menot ¹	55,9	54,0	52,9	52,2	52,0	52,1
Nettoluotonanto	-1,7	-0,7	-0,8	-0,4	-0,1	-0,1
Valtionhallinto	-2,7	-1,8	-1,3	-0,7	-0,7	-0,3
Maakuntahallinto						-0,4
Paikallishallinto	-0,4	-0,1	-0,6	-0,5	-0,4	-0,4
Työeläkelaitokset	1,1	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,3	0,2	-0,0	0,1	-0,0
Perusjäämä ²	-1,5	-0,4	-0,7	-0,3	-0,1	-0,1
Julkisyyhteisöjen velka	63,0	61,3	59,2	58,4	57,6	57,5
Valtionvelka	47,4	47,3	45,0	44,5	43,8	43,8
Julkisyyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	614	619	619	618	615	615
Valtionhallinto	131	131	132	132	130	124
Maakuntahallinto						231
Paikallishallinto	472	476	476	474	474	249
Sosiaaliturvarahastot	11	11	11	11	11	11

1) EU-harmonisointu.

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

2.2 Valtionhallinto

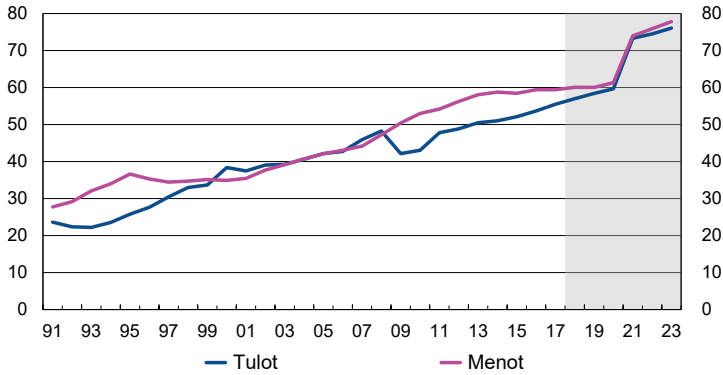
Valtiontalouden alijäämä on supistunut viime vuosina ja kehitys jatkuu samankaltaisena myös vuosina 2018 ja 2019. Suurin syy rahoitusaseman kohentumiseen on verotulojen, etenkin tuloverojen ja arvonlisäveron tuotonriipeä kasvu. Positiivinen työllisyyskehitys lisää palkkatuloista kerättyjä veroja. Lisäksi menojen kasvua hillitsevät hallitusohjelman asteittain kasvavat sopeutustoimet sekä kärkihankkeista aiheutuvien lisämenojen poistuminen v. 2019. Myös kilpailukyky sopimukseen sisältyvät työnantajamaksujen alennukset sekä tilapäiset lomarahojen leikkaukset ovat pienentäneet valtion maksamia palkansaajakorvauksia viime vuosina. Vastaavasti tilapäisen lomarahojen leikkauksen poistuminen kasvattaa palkansaajakorvauksia v. 2019.

Vuonna 2020 rahoitusasema pysyy edellisvuoden tasolla, kun talouskasvun hidastuessa verotulojen kasvu hidastuu. Lisäksi siirtomenot paikallishallinnolle kasvavat johtuen mm. valtionosuuksiin tehtyjen ylimääräisten leikkausten kompensoinnista. Vuonna 2021 kokonaistulot kasvavat taas menoja ripeämmin. Seuraavan vuosikymmenen alun hidastuva talouskasvu johtaa rahoitusaseman heikkenemiseen.

Valtiosektorin tulot ja menot tulevat muuttumaan vuodesta 2021 alkaen, kun maakunnat aloittavat toimintansa. Valtion verotulokertymä kasvaa, kun kunnallisveroa alennetaan ja valtion verotusta kiristetään vastaavasti. Samalla valtion menot kasvavat, koska valtio rahoittaa pääosan maakuntien toiminnasta.

Valtion tulot ja menot

mrd. euroa

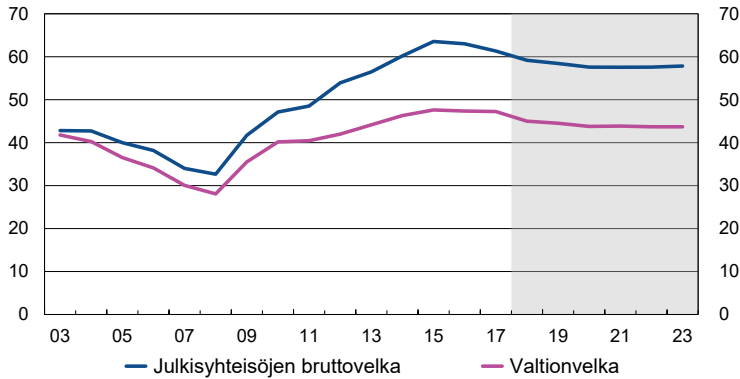

Ml. maakunta- ja sote-uudistus vuodesta 2021 lähtien
Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka

suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 17. Valtionhallinto¹

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	13,7	14,4	15,0	15,6	16,1	29,1
Tuotannon ja tuonnin verot	31,1	31,5	32,6	33,3	33,9	34,4
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	45,3	46,9	48,2	49,6	50,7	64,3
Muut tulot ³	8,7	8,7	8,9	8,9	9,1	9,1
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Tulot yhteensä	54,0	55,6	57,1	58,5	59,7	73,4
Kulutusmenot	14,0	13,4	13,8	14,1	14,4	14,3
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	38,8	39,5	39,4	39,6	40,5	53,4
siitä muille julkisyhteisöille	27,1	28,1	27,9	27,9	28,6	41,6
Korkomenot	2,2	2,1	1,9	1,9	1,9	2,0
Pääomamenot ⁴	4,8	4,6	5,1	4,6	4,6	4,4
Menot yhteensä	59,7	59,6	60,2	60,1	61,4	74,1
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-5,7	-4,0	-3,1	-1,6	-1,7	-0,7
Perusjäämä ⁵	-3,8	-2,1	-1,5	-0,1	-0,1	0,9

1) Kansantalouden tilipidon mukaan

2) Sisältää Pääomaverot

3) Ml.pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.3 Maakuntahallinto

Maakunnat aloittavat varsinaisen toimintansa v. 2021 ja ne on eriytetty omaksi alasektorikseen siitä vuodesta lähtien. Maakunnille siirtyy sosiaali- ja terveystalv palvelujen järjestämisvastuu kunnilta sekä useita muita tehtäviä kunnilta ja valtiolta. Ennusteen maakuntasektori sisältää sekä maakunnat että niiden omistamat valtakunnalliset palvelukeskukset kuten Maakuntien tilakeskus Oy:n.

Maakuntien menoista valtaosa liittyy sosiaali- ja terveystalv palveluihin. Menojen kokonaistaso on noin 25,3 mrd. euroa v. 2021. Ikärakenteen muutos aiheuttaa kasvupaineen maakuntien menoihin, koska ikääntyvän väestön sosiaali- ja terveystalv palvelujen palvelutarve kasvaa.

Maakuntien tuloista suurin osa on valtiolta saatavaa rahoitusta. Valtion rahoitus sisältää yleiskatteellisen rahoituksen sekä arvonlisäveron palautuksen. Lisäksi maakunnat saavat myynti- ja maksutuloja palvelujen käyttäjiltä noin 3,1 mrd. euroa. Maakuntien tulojen arvioidaan olevan yhteensä noin 24,3 mrd. euroa v. 2021. Maakuntien valtionrahoitus kehittyy maakuntaindeksin ja vuosittaisen rahoituksen tarkistuksen mukaisesti.

Maakuntasektorin rahoitusasema on alijäämäinen. Tämä johtuu erityisesti sairaanhoitopiireissä meneillään olevista toimitilahankkeista, jotka siirtyvät Maakuntien tilakeskuksen tehtäviksi.

Maakuntien menot ja tulot ilman investointeja ovat tasapainossa ensimmäisenä toimintavuonna, mutta tasapaino heikkenee jatkossa. Maakuntien tasapainoa heikentää mm. vuoden 2022 maakuntaindeksin puolitus. Ennusteessa ei tehdä oletusta maakuntien sopeutustoimista tai toiminnan tehostumisesta, vaan menot ja rahoitus seuraavat omia kehitysuriaan. Ennuste on luonteeltaan painelaskelma.

Maakuntien investoinnit ovat v. 2021 korkealla tasolla, yhteensä noin 0,9 mrd. euroa. Investointien taso alkaa supistua tämän jälkeen suurien investointihankkeiden päättyessä. Maakuntien investointeja pitää yllä sairaalarakentamisen lisäksi soite-palvelujen ict-järjestelmiin liittyvät kehityshankkeet. Maakuntasektorille siirtyy sairaanhoitopiireiltä kiinteistöjen ja muiden varojen lisäksi myös merkittävä määrä velkaa. Arvio maakuntasektorin velan määrästä vuoden 2021 lopussa on 5,1 mrd. euroa. Velka kasvaa vuosittain sektorin alijäämän verran.

Maakunnille aiheutuu aluksi lisäkustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä. Ennusteessa ei ole vielä pystytty huomioimaan muutuskustannuksia niiden epävarmuuden ja määrällisen epätarkkuuden takia.

Taulukko 18. Maakuntahallinto

	2021**
	mrd. euroa
Valtion rahoitus	21,0
Muut tulot	3,3
Kokonaistulot	24,3
Kulutusmenot	20,5
Tulonsiirrot ja muut menot	1,0
Investoinnit	0,9
Kokonaismenot	25,3
Nettoluotonanto/-otto	-0,9

2.4 Paikallishallinto

Paikallishallinnon taloudellinen tilanne on kohentunut merkittävästi viime vuosina, mutta v. 2018 rahoitusasema heikkenee. Paikallishallinnon tulot pysyvät v. 2018 likimain edellisvuoden tasolla. Kuntien verotulot jopa laskevat viime vuodesta, mikä johtuu mm. poikkeuksellisen suurista ennakonpalautuksista, kuntien jako-osuuden tarkistuksesta alaspäin ja yhteisöveroon v. 2017 kohdistuneesta suuresta kertaerästä. Kulutusmenot sen sijaan kasvavat muutamaa edeltänyttä vuotta selvästi reippaammin. Niitä lisäävät mm. väestön ikääntymisestä johtuva hoito- ja hoivamenojen kasvu, päivähoitomaksujen alentaminen, maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelu sekä ansiotason nousu kunta-alalla.

Paikallishallinnon alijäämä pienenee hiljalleen vuosina 2019–2021. Vuonna 2019 menoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukykysovimuksen lomarahaleikkauksen päättyminen, jonka vaikutus näkyy suurimmaksi osaksi jo v. 2019. Myös investointimenot pysyvät korkealla tasolla vilkkaana jatkuvan sairaalarakentamisen vuoksi. Paikallishallinnon tulot kasvavat v. 2019 kuitenkin menoja nopeammin, kun verotulojen kasvu piristyy. Kuntien saamien verotulojen kasvua kiihdyttävät mm. jäänösverojojen maksun aikaistumisesta johtuva kertaluonteinen verotulojen lisäys v. 2019 ja keskimääräisen kunnallisveroprosentin nousu 0,04 prosenttiyksiköllä 19,88

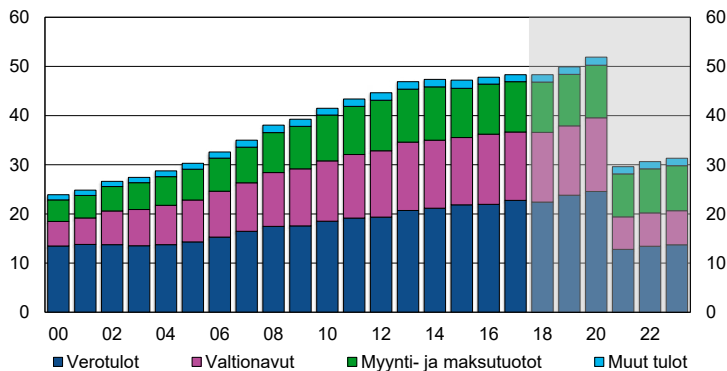
prosenttiin. Valtionavut laskevat v. 2019 edellisvuodesta, mikä johtuu mm. valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotusta myöskään v. 2019.

Paikallishallinnon rahoitusasema kohenee edelleen hieman v. 2020. Etenkin valtionapujen arvioidaan kasvavan reippaasti, sillä kunnille kompensoidaan kilpailukyky-sopimuksen lomarahaleikkaukseen liittyen n. 240 milj. euroa, jotta lomarahaleikkaus ei tulisi huomioiduksi kahteen kertaan valtionosuuksissa. Lisäksi valtionapuja kasvattavat kilpailukyky-sopimukseen liittyvien leikkausten osittainen poistuminen ja valtionosuuksiin tehtävä indeksikorotus.

Väestön ikääntyminen on lisännyt hoito- ja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kuntatalouden menopaineita jo pitkään. Palvelutarpeen kasvusta johtuva paikallishallinnon kulutusmenojen kasvupaine kuitenkin poistuu sote-uudistuksen myötä vuodesta 2021 alkaen. Uudistuksen jälkeen paikallishallinnon tehtävät painottuvat entistä vahvemmin nuorien ikäluokkien palveluihin kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Tilastokeskuksen tuoreimman väestöennusteen mukaan nuorten määrä on laskussa, joten varhaiskasvatuksen ja koulutuksen kulutusmenojen määrän arvioidaan pienentyvän. Tämä edellyttää, että niissä kunnissa, joissa palveluntarve laskee, mitoitetaan päiväkotien ja koulujen määrää nopeassa tahdissa pienevään kysyntään. Paikallishallinnon rahoitusasema on kuitenkin vielä alijäämäinen v. 2021. Paikallishallinnon nimellinen velka kasvaa vuosina 2018–2021, mutta v. 2021 velan määrä laskee, kun n. 4,1 mrd. euroa sairaanhoitopiirin velkaa siirtyy maakuntahallinnolle.

Paikallishallinnon tulot

mrd. euroa

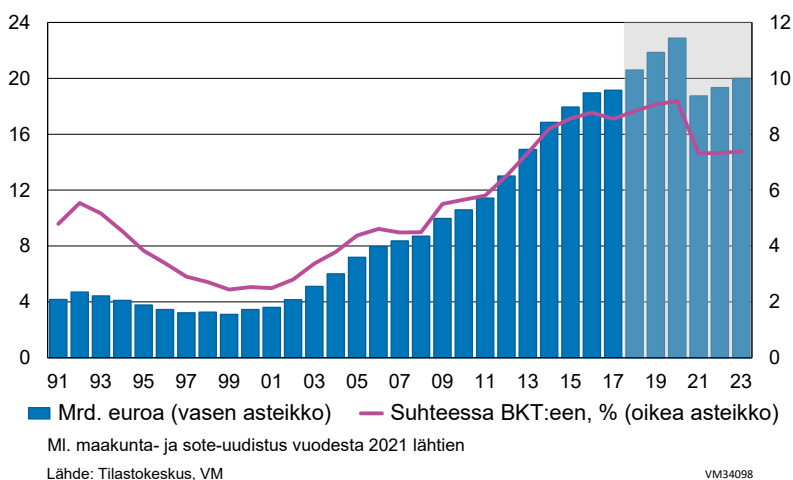

Ml. maakunta- ja sote-uudistus vuodesta 2021 lähtien

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon velka

Taulukko 19. Paikallishallinto¹

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	22,0	22,8	22,4	23,8	24,6	12,8
siitä kunnallisvero	18,7	19,1	18,8	20,0	20,6	9,3
yhteisövero	1,5	1,9	1,8	2,0	2,0	1,6
kiinteistövero	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9
Muut tulot ²	19,0	18,7	19,2	19,3	20,4	11,7
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,3	13,9	14,2	14,1	15,0	6,6
Tulot yhteensä	40,9	41,5	41,6	43,1	45,0	24,5
Kulutusmenot	34,0	34,2	35,2	36,3	37,6	18,8
siitä palkansaajakorvaukset	21,6	21,0	21,2	21,6	22,1	11,7
Tulonsiirrot	3,3	2,8	2,7	2,7	2,8	2,0
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	1,4	0,8	0,8	0,7	0,8	0,1
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Pääomamenot ³	4,5	4,9	5,1	5,4	5,6	4,5
Menot yhteensä	41,8	41,8	43,0	44,3	46,0	25,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,9	-0,3	-1,4	-1,3	-1,0	-0,9
Perusjäämä ⁴	-1,1	-0,4	-1,6	-1,4	-1,1	-1,0

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

3) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

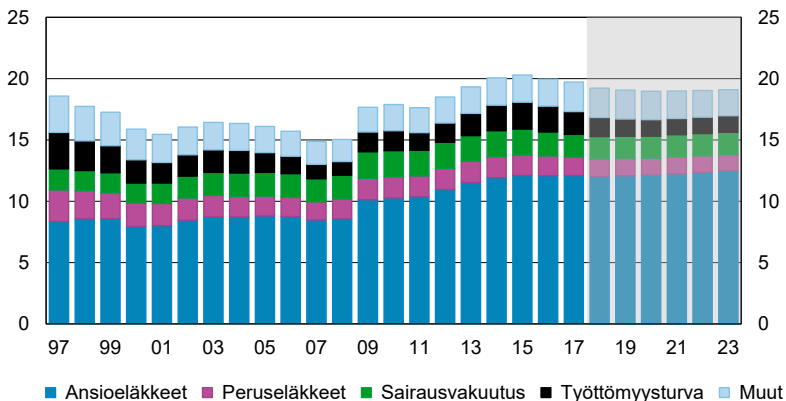
4) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.5 Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitosten ylijäämä supistui 0,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2017, kun ylijäämä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä oli keskimäärin runsaat kolme prosenttia. Työeläkelaitosten ylijäämän ennustetaan pysyvän likimain vuoden 2017 tasolla koko ennustejakson ajan. Suotuisa suhdannetilanne on kasvattanut eläkemaksutuloja, mutta se ei riitä kohentamaan työeläkelaitosten rahoitusasemaa. Työeläkemenojen riipeä nousu nimittäin jatkuu, sillä eläkeläisten määrä ja keskimääräinen eläketaso kasvavat edelleen. Työeläkelaitosten omaisuustulot kääntyvät ennustejaksolla maltilliseen nousuun. Yksityisen sektorin työeläkemaksun on sovittu pysyvän nykyisellä 24,4 prosentin tasolla koko ennustejakson.

Muut sosiaaliturvarahastot koostuvat lähinnä perusturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaista työttömyysturvaa hoitavista yksiköistä. Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä vahvistui 0,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2017. Muiden sosiaaliturvarahastojen talous tasapainottuu ennustejaksolla. Työttömyysmenojen lasku jatkuu, kun työllisyystilanne kohenee edelleen. Samalla palkkasumman kasvun vauhdittuminen lisää saatuja sosiaaliturvamaksuja. Toisaalta työttömyysvakuutusmaksun 0,8 prosenttiyksikön lasku vuoden 2019 alussa alentaa muiden sosiaaliturvarahastojen tuloja selvästi. Ennusteen valossa työttömyysvakuutusmaksua pitäisi nykyisen lainsäädännön perusteella alentaa vielä lisää viimeistään vuodesta 2021 alkaen. Tästä syystä on oletettu, että työttömyysvakuutusmaksua alennettaisiin vuodesta 2021 alkaen 0,4 prosenttiyksiköllä.

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset
suhteessa BKT:een, %

Taulukko 20. Sosiaaliturvarahastot¹

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	3,5	3,7	3,9	4,1	4,4	4,9
Sosiaaliturvamaksut	27,9	27,4	28,1	28,4	30,1	30,5
siitä työnantajien maksut	18,8	17,7	17,7	17,6	18,4	18,7
vakuutettujen maksut	9,2	9,7	10,5	10,9	11,6	11,8
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	14,6	15,8	15,2	15,2	15,0	15,4
Muut tulot	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Tulot yhteensä	46,5	47,3	47,7	48,2	49,9	51,1
Kulutusmenot	3,6	3,6	3,8	3,9	4,0	4,1
Sosiaalietuudet ja -avustukset	36,6	37,6	38,1	39,0	40,0	41,3
Muut menot	3,4	3,4	3,3	3,4	3,4	3,5
Menot yhteensä	43,6	44,5	45,1	46,2	47,4	48,9
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	2,9	2,8	2,6	2,0	2,4	2,3
Työeläkelaitokset	2,4	2,0	2,1	2,0	2,2	2,3
Muut sosiaaliturvarahastot	0,5	0,8	0,4	-0,1	0,2	-0,0
Perusjäämä ²	1,6	1,6	1,4	0,6	1,0	0,7

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Vaikka julkisen talouden velkasuhteen ennakoidaan jatkavan lähivuosina laskuaan, luo väestön ikääntyminen merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Vanhusväestön määrän kasvu lisää eläke-, terveys- ja hoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Lisäksi työikäinen väestö, joka veroilla rahoittaa hyvinvointipalvelut ja sosiaaliturvan, supistuu. Pysyvä tulojen ja menojen välinen epätasapaino eli kestävyysvaje uhkaa kasvattaa velkaantumisen hallitsemattomaksi pitkällä aikavälillä.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan lähes neljä prosenttia suhteessa BKT:hen. Kestävyysvajeen arviointitapaa on jonkin verran muutettu edelliseen syyskuussa 2018 julkaistuun arvioon nähden. Oletusta julkisen velan pitkän aikavälin reaalikorosta on laskettu kolmesta prosentista kahteen prosenttiin ja omaisuustulojen laskentatapaa on tarkennettu. Näillä muutoksilla ei ole ollut

kuitenkaan olennaista vaikutusta kestävyysvaje-arvion suuruuteen. Sen sijaan kestävyysvaje-arviota pienentää selvästi se, että laskennassa on otettu käyttöön uusi aiempaa tarkempi tapa arvioida koulutusmenojen kehitystä. Nämä uudet menetelmät on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa.¹

Kestävyysvaje-arviossa on huomioitu ensikertaa Tilastokeskuksen marraskuussa 2018 julkaisema uusi väestöennuste. Väestöennusteen syntyvyys- ja nettomaahanmuutto-oletusten lasku kasvattaa kestävyysvajetta hieman aiempaan verrattuna. Merkittävämpi kestävyysvajetta kasvattava tekijä on kuitenkin väestöennusteen ulottuminen vuoteen 2070, jolloin arviota ikäsidonnaisten menojen kehityksestä on jatkettu EU-laskelmien tapaan kymmenen vuotta pidemmälle kuin aiemmin. Laskentajakson pidennys kasvattaa kestävyysvajetta, sillä erityisesti eläkemenot ovat kasvavalla uralla 2060-luvulla. Arvio julkisen talouden tilasta keskipitkällä aikavälillä on kasvattanut kestävyysvaje-arviota hieman viime syksyyn verrattuna. Kestävyysvaje-arvioon vaikuttaneita muutoksia on havainnollistettu oheisessa kuviossa.

Kestävyysvaje-arviossa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittävällä varmuudella arvioida. Kestävyysvajelaskelmassa ei siten ole vielä huomioitu julkisen talouden vahvistamiseksi hallitusohjelmassa linjattuja pitkän aikavälin toimia, kuten maakunta- ja sote-uudistusta. Maakunta- ja sote-uudistuksella tavoitellut vaikutukset ovat epävarmoja, sillä ne riippuvat uudistuksen käytännön toimeenpanosta.

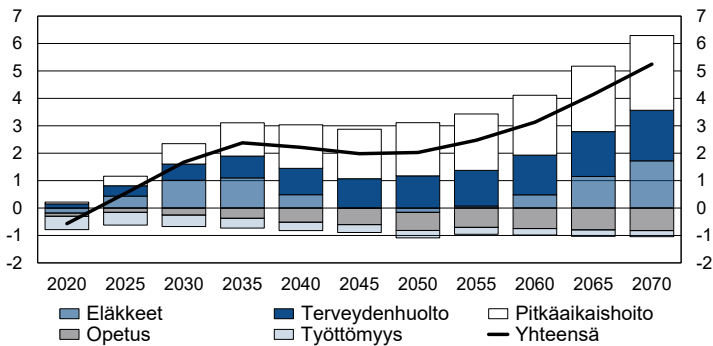
Kestävyysvaje voidaan teknisesti ilmaista julkisen talouden kestävyden turvaavan ylijäämän ja laskelman lähtövuoden (tällä hetkellä vuosi 2023) julkisen talouden rakenteellisen alijäämään erotuksena (ks. oheinen kuvio). Kestävyden turvaava ylijäämä tarkoittaa sitä, että julkisen talouden rakenteellisen ylijäämän tulisi olla runsaat kolme prosenttia suhteessa BKT:hen ensi vuosikymmenen alussa, jotta julkinen talous selviäisi ikääntymisen aiheuttamista menopaineista tulevana vuosikymmeninä ilman lisätoimia. Runsaan kolmen prosentin ylijäämän sijaan julkisen talouden ennakoidaan olevan rakenteellisesti yli puoli prosenttia alijäämäinen suhteessa BKT:hen v. 2023.

1 <https://vm.fi/menetelmakuvaukset>

Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävydestä tehdään EU:n yhteisesti sovittujen menetelmien ja laskentaperiaatteiden mukaisesti. Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, jossa projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla.

Kestävyysvaje-arvioon liittyy merkittävää epävarmuutta ja se on herkkä käytetyille oletuksille tulevasta kehityksestä. Tästä johtuen oheisessa taulukossa on tarkasteltu kestävyysvaje-laskelman herkkyyttä merkittävimmille taloudellisille laskentaoletuksille. Epävarmuudesta huolimatta laskelma tarjoaa johdonmukaisen tavan tarkastella julkisen talouden edessä olevia haasteita ja keinoja niiden ratkaisemiseksi.

Ikäsidonnaisten menojen muutos
vuodesta 2016, suhteessa BKT:een, %

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

VM34098

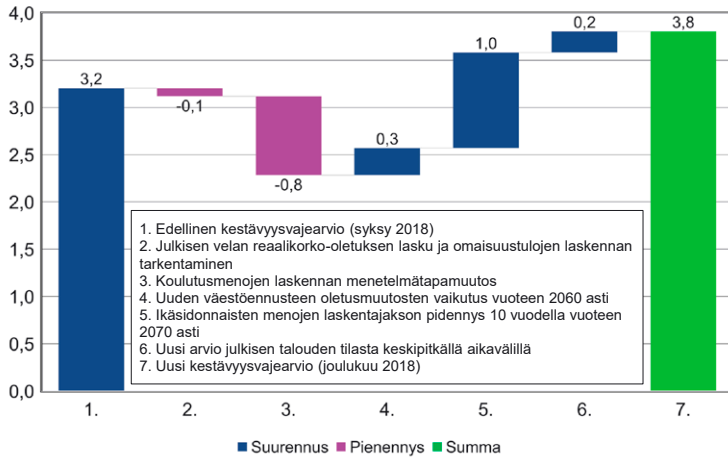
Valtiovarainministeriön kestävyysvaje-arvio
suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Muutokset edelliseen kestävyysvajeeseen nähden suhteessa BKT:een, %

Taulukko 21. Julkinen talous vuosina 2017–2070

	2017	2023**	2030**	2040**	2050**	2060**	2070**	2070/2017**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia							muutos, %
Kokonaismenot	54,0	52,2	55,3	56,9	57,9	60,7	65,0	11,0
mistä ikäsidonnaiset ja työttömyysmenot	29,7	30,0	31,6	32,1	32,0	33,1	35,2	5,4
Eläkkeet	13,5	13,9	14,7	14,2	13,5	14,2	15,4	1,9
Ansioeläkkeet	12,3	12,9	13,7	13,2	12,5	13,0	14,2	1,9
Kansaneläkkeet	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2	0,1
Terveystenhoito	6,0	6,3	6,6	6,9	7,1	7,4	7,8	1,8
Pitkäaikaishoito	2,2	2,5	3,0	3,8	4,2	4,4	5,0	2,7
Opetus	5,8	5,5	5,4	5,1	5,0	4,9	4,8	-0,9
Työttömyys	2,3	1,9	2,0	2,1	2,1	2,2	2,2	-0,1
Korkomenot	1,0	0,9	2,5	3,5	4,7	6,3	8,5	7,5
Kokonaistulot	53,3	51,8	52,9	53,1	53,6	54,4	55,1	1,7
mistä omaisuustulot	2,6	3,1	4,3	4,4	5,0	5,8	6,4	3,8
Nettoluotonanto ¹	-0,7	-0,4	-2,4	-3,8	-4,3	-6,2	-9,9	-9,2
mistä siirto työeläkerahastoihin	0,9	0,9	1,0	1,8	3,1	3,4	2,9	2,0
Julkisyhteisöjen velka	61,3	57,8	64,3	88,3	120,1	161,7	217,4	156,0
Julkisyhteisöjen varat, sulautettu	132,9	131,9	134,0	136,1	145,4	159,8	170,6	37,7
mistä työeläkerahastot, sulautettu	91,3	90,3	94,0	98,6	110,7	126,6	138,0	46,8

1) Vuodesta 2030 lähtien suhdannekorjattu jäämä

Taulukko 22. Eri tekijöiden vaikutus kestävyysvajeeseen

	Peruslaskelma (joulukuu 2018)	Muutos, %-yks.	Vaikutus kestävyys- vajeeseen ¹ , %-yks.
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliansioiden) kasvu	keskim. 1,4 %	+0,5	-0,5
Työllisyysaste	päätyy 72,5 prosenttiin v. 2070	+1,0	-0,4
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu	0 %	+0,5	-1,8
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2023	0,3 %	+1,0	-1,0
Sijoitusten reaalityotto ja julkisen velan reaalikorko		-0,5	+0,7
- josta julkisen velan korko ja valtion ja kuntien korkosijoitusten tuotto	2 %		
- josta valtion ja kuntien osaketulot	4 %		
- josta työeläkevarat	3,5 %		

¹ Laskelmat on tehty VM:n joulukuun 2018 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakierrokselta toiseen vakaina).

² Alijäämä ilman korkomenoja

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Snellmaninkatu 1 A

PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin 0295 160 01

Telefaksi 09 160 33123

www.vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)

ISBN 978-952-251-976-4 (pdf)

Joulukuu 2018